

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

«Бібліотека як суб'єкт культурної політики у соціокультурному просторі регіону»

Виконала:

студентка II курсу магістратури,

група МКД-11-23з

спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Стародубова Олена Борисівна

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук, доцент

Науменко Оксана Анатоліївна

Рецензент: директор наукової бібліотеки

НАКККіМ

кандидат історичних наук

Стронська Наталія Тарасівна

Допущено до захисту:

протокол засідання кафедри

№5 від 20 листопада 2024 р.

в.о. завідувача кафедри артменеджменту

та івент-технологій

_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Стародубова О.Б. Бібліотека як суб'єкт культурної політики у соціокультурному просторі регіону. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Об'єкт дослідження: бібліотека в ситуації культурного розмаїття.

Предмет дослідження: бібліотека як модератор розмаїття і суб'єкт регіональної культурної політики (на прикладі діяльності Комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих»).

Мета дослідження: обґрунтування ролі бібліотеки як модератора розмаїття в сучасному інформаційно-культурному просторі; систематизація ефективних стратегій її розвитку в контексті регіональної культурної політики.

У магістерській роботі проаналізовано ситуацію культурного розмаїття; визначено потенціал бібліотеки як суб'єкта-модератора культурного розмаїття. Визначено базові принципи здійснення модерації в діяльності бібліотек; обґрунтовано головні якості суб'єкта-модератора як культурного політика в регіональному соціокультурному просторі. На прикладі діяльності Кременчуцької міської централізованої бібліотечної системи для дорослих систематизовано напрями розвитку бібліотеки як модератора інформаційно-культурного простору регіону. Визначено стратегічні пріоритети бібліотеки в розвитку регіональної культурної політики.

Ключові слова: бібліотека, культурне розмаїття, культурна політика, суб'єкт-модератор, регіональний соціокультурний простір, соціокультурна діяльність.

ABSTRACT

Starodubova O.B. Library as a subject of cultural policy in the socio-cultural space of the region. – Qualification work in the form of a manuscript.

Object of research: library in a situation of cultural diversity.

Subject of research: the library as a moderator of diversity and a subject of regional cultural policy (on the example of the activities of the Municipal Cultural Institution “Kremenchuk City Centralized Library System for Adults”).

The purpose of the study: to substantiate the role of the library as a moderator of diversity in the modern information and cultural space; to systematize effective strategies for its development in the context of regional cultural policy.

The master's thesis analyzes the situation of cultural diversity; identifies the potential of the library as a moderator of cultural diversity. Defines the basic principles of moderation in library activities; substantiates the main qualities of a moderator as a cultural politician in the regional socio-cultural space. Using the example of the Kremenchuk city centralized library system for adults, the directions of library development as a moderator of the information and cultural space of the region are systematized. Defines the strategic priorities of the library in the development of regional cultural policy.

Keywords: library, cultural diversity, cultural policy, moderator subject, regional socio-cultural space, socio-cultural activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 РЕГІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК МОДЕРАТОР ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ.....	10
1.1. Роль регіональних бібліотек в модерації культурного розмаїття...	10
1.2. Бібліотека як суб'єкт державної інформаційної політики	18
1.3. Стратегічні пріоритети розвитку бібліотеки як суб'єкта регіональної культурної політики	24
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 РОЗРОБКА МУНІЦИПАЛЬНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОЄКТУ	37
2.1. Загальні відомості про Кременчуцьку міську централізовану бібліотечну систему для дорослих	37
2.2. Соціокультурна діяльність КЗК КМЦБС для дорослих	44
2.3. Соціокультурний проєкт «Літературне місто».....	52
Висновки до розділу 2.....	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

У науковій і публіцистичній літературі часто визначають залежність соціального порядку в суспільстві від рівня розвитку бібліотек. Історія культури підтверджує, що бібліотеки в різні періоди були своєрідним «наріжним каменем» державності і важливим інструментом збереження і поширення знання в суспільстві. Свідченням такого ідеологічно-забарвленого ставлення можуть бути численні гоніння на бібліотеки, спалення книг в періоди протистояння політичних режимів, особлива функція сакралізації написаного слова, що підтверджується літературною і фольклорною традиціями: «рукописи не горять», «написавши пером, не витягнеш і волом» та інші. Не випадково і те, що кожна новостворена держава обирає бібліотеку як символ влади і стабільності, ототожнюючи її наявність з образами опори і соціокультурного порядку: Олександрійська бібліотека, Імператорська академічна бібліотека, Королівська бібліотека у Франції, що після революції 1789 року отримала назву Національної тощо.

У сучасній Україні цілі і місія розвитку бібліотек зазначені в основних документах державної культурної політики, що свідчить про соціокультурну значущість та затребуваність цього інституту. Проте, сама собою культурна ситуація ХХІ століття з його нестійкістю, лавиноподібним характером змін і оновлень поля реального життя змушує більшість соціокультурних інститутів, орієнтованих на стабілізацію, збереження традицій і навіть деяку їх консервацію, по-новому осмислювати і переоцінювати власні цілі і функції в умовах оновленої дійсності.

Особливість сучасної культурної ситуації полягає в необхідності гармонійного поєднання розмаїття, для якого однаково неприпустимими є тенденції нівелювання відмінностей і домінування єдиної ідеології. Однак наявне розмаїття не завжди адекватно оцінює аудиторія, в певному сенсі воно «розсипається» в свідомості реципієнта і породжує відчуття дезорієнтації життєвих перспектив. Саме тому в сучасній соціокультурній

ситуації повинні чітко позначатися суб'єктні позиції тих інститутів і установ, які здатні (і готові) брати на себе функції трансляторів і провідників ідей регулювання і гармонізації культурного розмаїття.

Принцип такої культурної централізації не тільки змістовно не суперечить цінностям розмаїття, але, навпаки, забезпечує зосередження, примноження і просування в життя суспільства цінностей, проєктів, традицій і практик, що відображають поліфонічну сутність сучасної культури. І саме центральну бібліотеку можна розглядати одночасно як суб'єкт і центр культурного розмаїття в сучасному світі, який здійснює функцію регулюючої модерації цього феномену.

Актуальність обраної теми полягає в спробі зафіксувати проблеми і перспективи розвитку сучасної бібліотеки в регіональному соціокультурному просторі, визначити головні напрями модернізації її роботи в контексті модерації культурних потоків і течій, очікувань населення і самих працівників бібліотечної сфери. Незважаючи на унікальність «життєвого шляху» регіональної бібліотеки, ці проблеми і перспективи найчастіше носять універсальний характер, а тому відкривають можливість для фіксації загальнозначущих аспектів розвитку бібліотечної сфери в ситуації культурного розмаїття, що визначає один з соціокультурних трендів сучасності.

Осмислення діяльності бібліотеки в контексті сучасної інформаційної культури, інтеграція бібліотек до актуальних реалій інформаційного суспільства представлені в працях вітчизняних дослідників Башун О. В. [1], Бережної К. С. [2], Бурміс І. В. [4] Вилегжаніної Т. І. [6; 7], Воскобойнікової-Гузевої О. В. [8; 9], Дубровіної Л. А. [14; 15], Жукової В. П. [16], Каліберди Н., Бровкіна А. [18], Коржик Н. А. [19], Слободяник М. С. [49], Шемаєва С. О. [51] та інші.

Необхідність розширення напрямів роботи бібліотеки, використання засобів маркетингу й менеджменту, методів стратегічного планування, іміджеві і PR-проблеми, стали предметом дослідження таких авторів, як:

Бурміс І. В. [4], Добровольська В. В. [11-13], Кунанець Н. Е. [26], Лобузін І. В. [29-31], Мар'їна О. Ю. [33], Матвійчук О. Є. [36], Пастушенко О. В. [40], Пелешишин А. М. [41], Попик В. І. [42], Чередник Л. А. [55], Яворська Т. М. [53], та інші.

Об'єкт дослідження – бібліотека в ситуації культурного розмаїття.

Предмет дослідження – бібліотека як модератор розмаїття і суб'єкт регіональної культурної політики (на прикладі діяльності Комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих»).

Мета випускної роботи – обґрунтувати роль бібліотеки як модератора розмаїття в сучасному інформаційно-культурному просторі, систематизувати ефективні стратегії її розвитку в контексті регіональної культурної політики.

Реалізація поставленої мети бачиться можливою за допомогою вирішення наступних завдань:

- проаналізувати ситуацію культурного розмаїття як стадію розвитку культури; визначити потенціал бібліотеки як суб'єкта-модератора культурного розмаїття;

- визначити базові принципи здійснення модерації в діяльності бібліотек; обґрунтувати головні якості суб'єкта-модератора як культурного політика в регіональному соціокультурному просторі;

- на прикладі діяльності Кременчуцької міської централізованої бібліотечної системи для дорослих систематизувати напрями розвитку бібліотеки як модератора інформаційно-культурного простору регіону;

- визначити стратегічні пріоритети бібліотеки в розвитку регіональної культурної політики;

- систематизувати головні напрями модернізації діяльності Кременчуцької міської централізованої бібліотечної системи для дорослих.

Новизна дослідження полягає у спробі обґрунтування ролі сучасної бібліотеки як модератора розмаїття в актуальній соціокультурній ситуації,

розробці концептуально-стратегічних і тактичних напрямів реалізації бібліотекою функцій модерації регіонального соціокультурного простору.

Практичне значення дослідження. Матеріали випускної роботи можуть розглядатися як орієнтир для подальшої роботи в галузі створення і впровадження концепцій, програм і проєктів, що регулюють культурну політику різних рівнів.

Методи дослідження. В роботі використані загальнонаукові логічні методи і процедури пізнання: аналіз і синтез, порівняння, аналогія. В умовах наявного концептуального розмаїття підходів до визначення культури, у випусковій роботі культуру досліджено як ціннісно-смыслову, нормативно-регулятивну і символіко-інформаційну складову будь-якої сфери діяльності.

Розгляд бібліотеки як суб'єкта культурної політики зумовив використовувати теорію і технології культурної політики. Як прикладні засоби були використані метод аналізу документів, а також технології розробки концепцій і програм розвитку закладів культури, стратегічного планування та аналізу ініціатив.

Апробація результатів та публікації.

Стародубова О.Б. Українське аматорське мистецтво в соціокультурній діяльності в умовах повномасштабної війни в Україні.

«Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів (Київ, 7 листопада 2024 р.). Київ : НАКККіМ, 2024.

Структура роботи обумовлена логікою розкриття теми, метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Список використаних джерел охоплює 62 позиції.

РОЗДІЛ 1

РЕГІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК МОДЕРАТОР ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

1.1. Роль регіональних бібліотек в модерації культурного розмаїття

Сучасний стан українського суспільства потребує докорінних змін у царині культури, йому потрібна оновлена культурна політика, яка сприятиме подоланню соціально-економічної кризи і забезпечить розвиток креативного потенціалу української нації.

Культурна політика повинна стати змістовною підґрунтям процесу реформування українського суспільства. До критеріїв успішності реформ слід віднести рівень культурних компетенцій громадян України та здатність ними опановувати сучасні культурні практики.

Культурна політика має базуватися на парадигмі діалогу як форми плюралістичної демократії, що ґрунтується на принципах паритетності взаємовідносин між регіонами, соціальними групами і громадськими об'єднаннями. Державні органи влади, органи місцевого самоврядування, політичні партії та структури громадянського суспільства повинні у своїй діяльності керуватися нормами верховенства права і культурними цінностями [1].

Для реалізації цієї мети мають бути втілені у життя такі директиви культурної політики:

1. Визнати культуру підґрунтям суспільного життя та фундаментом модернізації України.
2. Визнати культуру головним чинником вирішення суспільних конфліктів та підґрунтям консолідації суспільства.
3. Будувати відносини з іншими культурами на засадах рівності і партнерства.

4. Визнати збереження та актуалізацію культурної спадщини підґрунтям культурної ідентичності суспільства і особистості.

5. Впровадити нову концепцію освіти в культурі і мистецтві. Забезпечити рівний доступ до культурно-мистецької освіти впродовж всього життя.

6. Створити умови для належного урядування культурою. Забезпечити перехід від галузевого до функціонального управління закладами культури.

7. Впровадити нові підходи до фінансування та стимулювання культурних процесів.

8. Визнати креативні індустрії одним з чинників модернізації та сталого розвитку економіки України.

9. Сформувати належний захист інтелектуальної власності, гармонізуючи законодавство про авторські і суміжні права з європейськими і міжнародними нормами.

10. Сформулювати та втілювати культурну візію України у світі.

Концепції ролі і місця бібліотеки як установи і соціокультурного інституту, осмислення її функцій, місії, напрямків роботи, принципів взаємодії з читачами і населенням в цілому – достатньо досліджена проблематика. Навіть схематично-умовний аналіз моделей і варіантів визначення місії бібліотеки дозволяє побачити істотне розширення її повноважень і функцій, що не зводиться до поверхневого сприйняття в контексті «спеціалізованої установи культури»:

– «меморіальна модель»: бібліотека як місце культурної пам'яті та архів соціального досвіду;

– «інформаційна модель»: бібліотека як провідник в царині інформаційної культури;

– «просвітницька модель»: бібліотека як інструмент передачі знань, транслятор еталонних здобутків інтелектуального досвіду людства;

– «ідеологічна модель»: бібліотека як гарант державної стабільності (комплексний і аргументований аналіз різних сторін взаємодії державно-політичних сил і бібліотек);

– «гуманістична модель»: бібліотека як основа духовно-морального виховання особистості;

– «комунікативно-дозвілєва модель»: бібліотека як «третє місце» – центр громади, діалогу з різними групами і категоріями населення, форма організації громадських ініціатив;

– «підприємницька модель»: бібліотека як ініціатор соціокультурного партнерства з різними структурами та інституціями (правовими, економічними, екологічними і т.д.), що забезпечує поєднання ресурсів у професійній сфері [11].

Навіть «сервісна модель», яка викликає палкі дискусії в бібліотечному співтоваристві, по суті, не зводиться до суто прагматичної логіки: «попит – пропозиція», але націлена саме на облік актуальних (і об’єктивно наявних) соціокультурних трендів і психологічних особливостей споживача культури XXI століття.

Ситуація культурного розмаїття забезпечує однакові можливості суб’єктного впливу на культуру (знімається «монополія на вплив», відкриваються можливості для активних стратегій дії різних інституцій); крім того, не дивлячись на проголошені державні принципи культурної політики, саме підґрунтя ідеології держави в питаннях регулювання культури, передбачає таку форму відповіді з боку населення, яка викликає ініціативу і самоорганізацію спільнот і установ.

Саме в бібліотечному співтоваристві визначено соціальні пріоритети, сформульовані Президентом (2011–2013 рр.) Асамблеї Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій (ІФЛА) Інґрід Лоран:

– «інклюзивність: ми знаходимося в центрі процесу демократизації доступу до інформації для всіх людей, незалежно від їх етнічного походження, віросповідання, віку або мови;

– зміни: бібліотеки можуть буквально змінити життя людей, ставши не тільки центрами для саморозвитку, освіти і читання, але місцями об'єднання, що сприяють соціальній взаємодії і діалогу між ними;

– інновації: ми використовуємо креативний підхід під час реалізації очікувань наших користувачів» [49].

В умовах розвитку інформаційної культури, європейськими публічними бібліотеками цілком чітко позначається своєрідна соціокультурна експансія, що припускає подолання суто інституційних меж і націлена на набуття бібліотекою функцій, які здатні забезпечити населенню культурну адаптацію і соціалізацію в нестійкому світі:

– відповідність принципам «справедливості» і «рівності», тобто незалежно від місцезнаходження (велике місто або сільський район) публічні бібліотеки повинні бути однаково добре технічно оснащені, забезпечені кваліфікованими кадрами і пропонувати інноваційні форми роботи з усіма категоріями читачів – дитячою і підлітковою аудиторією, із малозабезпеченими сім'ями, літніми людьми та інвалідами, малоосвіченими сільськими жителями;

– відповідність принципу «завжди прагнути до кращого», тобто бібліотеки повинні бути в постійному розвитку, «йти в ногу з часом» і запитами читачів, які постійно змінюються;

– посилення ролі громадськості в організації роботи публічних бібліотек;

– використання новітніх технологій, які допоможуть подолати кордони регіонів, вийти за рамки окремих установ і створити єдиний інформаційно-бібліотечний простір [48].

Отже, для реалізації суб'єктної ролі модератора культурного розмаїття центральна бібліотека повинна відповідати таким позиціям:

– універсалізм: саме у бібліотеці представлена акумуляція всього просторово-часового досвіду існування людства (в його документальній фіксації); забезпечується одночасний облік глобальних і локальних рівнів

відображення соціокультурних процесів і явищ, орієнтованих, в буквальному сенсі, на всі галузі знань: «...бібліотеки, зберігаючи документну культурну спадщину, створюють своєрідний інформаційний «універсальний меморіум», саме таким терміном хочеться позначити організовану за певними правилами документально фіксовану пам'ять народу, нації, країни, а в сукупності – всього людства, що зберігається в бібліотеках світу» [25];

– поліфункціональність: сучасність істотно трансформує умови функціонування бібліотек, що найяскравіше виявляється в розширенні місця їх впливу. Сьогодні ця установка провокує активну появу і закріплення за бібліотеками видів діяльності, безпосередньо не пов'язаних з їх традиційним призначенням і має на меті розширення «бібліотечної території» як місця різноманітних дозвіллевих дій, в тому числі, і некнижкового характеру, що дозволяє характеризувати бібліотеки як багатофункціональний культурний центр: «створення таких центрів потребує широке коло людей; їх потреби різноманітні, відповідно різноманітнішими повинні бути функції бібліотеки, тому що це не їхня забаганка, це виклик часу!» [20].

– пластичність і адаптивність: саме в бібліотеці найоперативніше здійснюється оновлення знань про світ, водночас, інформаційне різноманіття проходить крізь стадію модерації (своєрідна фільтрація): селекцію і каталогізацію; крім того, буквальна пластичність просторової організації роботи багатьох бібліотечних установ дає аудиторії можливість для комфортної адаптації, створюючи, навіть на рівні психологічного сприйняття, установку на зняття бар'єрів;

– загальнодоступність: позначається в орієнтації бібліотеки на всі категорії населення (вікові, соціальні, професійні, престижні і інклюзивні); крім того, на сьогоднішній день бібліотека – єдина установа культури, що надає населенню послуги на безоплатній основі;

– орієнтація на індивідуальну креативність і суспільний інтелект: у бібліотеці найефективніше втілюється ідея «культурних плацдармів» як майданчиків виникнення громадських ініціатив: «Величезний плюс

бібліотек, які займаються розвитком подібних видів діяльності, полягає в тому, що ні школа, ні заклад вищої освіти не займаються своїми випускниками, а в сучасних умовах освіта, як відомо, продовжується усе життя ... таким центром знань можуть стати великі регіональні і деякі центральні бібліотеки, об'єднуючі навколо себе свою профільну фокусну аудиторію – філологів, істориків, мистецтвознавців, юристів» [20];

– максимальна налаштованість на активність і самоорганізацію аудиторії – специфіка роботи бібліотеки в здебільшого (в порівнянні з іншими закладами культури) пов'язана з творчою активністю самої аудиторії;

– виражена установка на взаємодію: значущим чинником можна вважати те, що саме в бібліотеці надаються можливості безпосереднього спілкування (за умов збереження можливостей технічно-опосередкованої комунікації), існує прямиий контакт між співробітниками і аудиторією, сформована своєрідна «культура участі»;

– найбільша орієнтація на партнерство: передбачає не просто відкритість роботи закладу, але й сам принцип визначення взаємодії, що реалізується в виході на значну мережу (зацікавлених в роботі з бібліотекою) соціальних структур, інституцій та установ.

Сукупність зазначених характеристик, органічно вбудованих в діяльність бібліотеки, дозволяє говорити про наявність об'єктивних підстав її розгляду не просто як установи, що виконує сервісні функції, але як суб'єкта культурної політики в сучасному житті.

На наш погляд, культурну політику слід трактувати як «цілеспрямовану, перспективно (довгостроково) орієнтовану діяльність, що забезпечує розвиток суспільства (його частини) у рамках обґрунтовано відібраних культурних норм, пропагованих цінностей які впроваджуються штучно» [12].

Функціональне призначення бібліотеки, в контексті розгляду її діяльності з позицій культурного капіталу, пов'язане з різними напрямками:

- збереження та накопичення інформаційно-знаннєвої капіталізації культурних досягнень;
- розподілу культурного капіталу між поколіннями;
- забезпечення безпеки використання культурного капіталу шляхом верифікації інформації і знань з першоджерелами;
- участь у формуванні людського капіталу на основі доступу до інформації та знань [32].

На наш погляд, розуміння ролі бібліотеки як суб'єкта-модератора, який забезпечує одночасне і гармонійне поєднання: трансляції розмаїття, утримання балансу між оновленням і традицією (центрація), збереження розмаїття – дозволяє говорити про бібліотеку як про реальний суб'єкт культурної політики.

Аналіз накопичених концепцій, підходів і теорій, що осмислюють і конкретизують різні сторони і аспекти розвитку культурної політики, може бути диференційований в контексті трьох основних рівнів:

1. Виявлення і концептуалізація базових засад культурної політики – загальнометодичний (універсальний або ідеологічний) рівень;
2. Дослідження можливостей адаптивних практик культурної політики в конкретних територіальних утвореннях («на місцях») – регіональний або локальний рівень;
3. Вивчення практик реалізації технологій культурної політики стосовно конкретних суб'єктів – інституційний рівень.

Між іншим, очевидною бачиться ситуація, за якої в регіональному соціокультурному просторі суб'єктна роль культурного політика (на інституціональному рівні), в деякому роді, вакантна не стільки в зв'язку з відсутністю підстав для її реалізації тими чи іншими суб'єктами (інститутами або закладами культури), скільки з недостатньою усвідомленістю соціальних бажань останніх.

На наш погляд, в сучасній соціокультурній ситуації, саме центральні регіональні бібліотеки можуть і повинні взяти на себе цю роль, реалізуючи функції модерації розмаїття в регіональному соціумі.

Важливою обставиною під час реалізації зазначеної суб'єктної ролі (культурного політика, модератора) стає кадровий (людський) ресурс – професійно-особистісний потенціал працівників бібліотек як реальних суб'єктів впливу на ситуацію культурного розмаїття.

У ситуації культурного розмаїття працівникам бібліотек необхідно брати на себе функції модерації – регулюючого впливу на різнохарактерні культурні потоки. Відзначимо, що сама ідея модерації отримує активне поширення з середини 1960-х рр. і пов'язується з знаходженням компромісу, цільовою установкою на співробітництво за умови дотримання рівноправності учасників групової взаємодії [20].

Традиційно модерація розумілася як: «регулювання людської поведінки, цілеспрямований вплив партнерів що спілкуються на знання, переконання, думки, оцінки один одного для досягнення бажаного результату» [31].

Стосовно щодо реалізації ролі модератора бібліотекою (а, точніше, працівниками бібліотек що втілюють цю роль), можна говорити про різні типи професіограм бібліотечних працівників. Фахівці, які досліджували цю проблему виділяють такі типи бібліотекарів:

– «бібліотекар-наставник»: характеризується явно вираженою спрямованістю на спілкування, що проходить в форматі домінуючого впливу на читача;

– «бібліотекар-контролер»: відрізняється недовірою до читачів, вважає за краще домінуючі позиції під час взаємодії з ними;

– «бібліотекар-жалісник»: для цього типу властива виражена спрямованість на альтруїстичні і безконфліктні практики комунікації;

– «бібліотекар-«людина у футлярі»»: ухиляється від спілкування і уникає відкритої і безпосередньої комунікації;

– «бібліотекар-партнер»: відрізняється активною спрямованістю на співпрацю з читачами;

– «бібліотекар-оператор»: демонструє індиферентне ставлення до читачів і відсутність потреби у взаємодії з ними [16].

У розглянутій нами концепції бібліотеки як модератора культурного розмаїття, професійні типи працівників бібліотек слід пов'язати з цільовими установками здійснюваної модерації та реалізацією (на підставі цих установок) функціями:

1. Креативна модерація – бібліотекар як інноватор: породження культурних ініціатив і проєктів, активне втілення соціокультурних програм підтримки актуальних трендів, активна взаємодія з різними громадськими сегментами

2. Регулююча модерація – бібліотекар як арбітр: упорядкування інформації, що транслюється, структурування культурних потоків, відбір (експертиза) і трансляція культурних зразків для аудиторії, активне регулювання інформаційного поля, атрибуція, репрезентація інформації;

3. Адаптуюча модерація – бібліотекар як охоронець: закріплення відібраної культурної інформації як необхідного ресурсу, функція обробки і зберігання, використання накопичених знань та інформації.

1.2. Бібліотека як суб'єкт державної інформаційної політики

Діяльність бібліотек занадто неоднозначна і багатогранна, щоб розглядати бібліотечну справу виключно як об'єкт державної культурної політики, а державну бібліотечну політику виключно як частину державної культурної політики. Діяльність бібліотек охоплює заходи від організації чаювання для ветеранів війни до створення систем класифікації наукових знань; від видачі книжок додому до складного пошуку інформації в Інтернет; від простої записи в читацькому формулярі до глибоких книгознавчих

досліджень, видавничої діяльності та розробки найскладніших комп'ютерних систем тощо.

Цілі і мотиви, якими керуються користувачі бібліотек, теж найрізноманітніші – від бажання просто відпочити і розважитися до жорстокої необхідності терміново знайти інформацію, життєво важливу для продовження своєї кар'єри або для вирішення суто виробничих або державних проблем, часто з культурою ніяк не пов'язаних.

В тому сенсі, в якому бібліотеки вважаються закладами культури, державна політика по відношенню до бібліотек є частиною державної культурної політики. Однак в іншому сенсі, в якому діяльність бібліотек (наприклад, науково-технічних, університетських, шкільних і т.п.) виходить за рамки чисто культурної діяльності, державна культурна політика не в змозі вмістити в себе всю повноту завдань державної бібліотечної політики.

Згідно із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» «Бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [43].

Якщо брати за основу ці три найважливіші, законодавчо зафіксовані функції бібліотек, державна політика в області бібліотек повинна складатися, як мінімум, з трьох основних компонентів – інформаційної, культурної та освітньої. Тобто бібліотеки повинні бути обов'язково і перш за все об'єктом державної політики в галузі інформації (з урахуванням всіх її складових і аспектів), культури і освіти. До цього варто додати і такі важливі сфери, як наука, охорона здоров'я, сільське господарство і т.д.

Відповідальність за стан бібліотек та бібліотечного обслуговування в країні несе аж ніяк не тільки міністерство, номінально відповідальне за державну культурну політику, і навіть не тільки уряд, а все суспільство.

Єдина, узгоджена державна політика в галузі бібліотечної справи, що формується і проводиться всіма відомствами – це ідеал, до якого повинні прагнути усе суспільство, усі органи державної і муніципальної влади, усі недержавні структури, нарешті, самі бібліотеки. Шлях до досягнення цього ідеалу і є шлях до національної згоди, до раціонального визначення суспільством своїх головних цілей і завдань. Цей шлях зумовлює загальний вільний доступ до знань та інформації, і тут величезна роль належить бібліотекам.

Загальнонаціональна бібліотечна політика в демократичній країні з децентралізованими владою, управлінням і фінансами можлива тільки за умови наявності високої поваги суспільства до бібліотек, розуміння всім суспільством тієї ролі, яку вони вже відіграють або можуть відігравати в розвитку всього суспільства, його економіки і культури, всіх його соціальних груп і структур [7, с. 27].

У тоталітарному суспільстві свобода виробництва, розповсюдження та споживання інформації ніколи не розглядалися і, за визначенням, не могли розглядатися як необхідна умова поступального розвитку країни, її соціальних інститутів, особистості кожної людини. Інформаційна насиченість і інформаційна рівновага в суспільстві не розцінювалися як один з гарантів його стабільності.

Тільки з розвитком демократичних процесів проголошенням свободи доступу і поширення інформації, зародженням ринку персональних комп'ютерів, інформаційних та телекомунікаційних технологій і, як наслідок, з початком становлення в Україні інформаційного суспільства в публічних бібліотеках стала нарощуватися і поступово виходити на передній план, а в деяких навіть і домінувати інформаційна функція, що відображено в Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», де, як уже зазначалося, інформаційна функція бібліотек поставлена перед культурної та освітньої. Це відобразилося і в структурі органів управління бібліотечною справою [43].

З 1992 року автоматизація бібліотечної справи стає все пріоритетним напрямом бібліотечної політики, а сам бібліотечний напрям починає посилюватися в загальній політиці Міністерства культури. Асоціативний ряд, в якому почали розглядатися бібліотеки, змінюється. Тепер це – бібліотеки, наука, культура, освіта, інформація, масові комунікації, громадянські свободи, демократія, відкритість і навіть національно-культурне відродження України. У державній культурній політиці все чіткіше проступає чисто інформаційна складова, яку пов'язують здебільшого з бібліотеками.

Бібліотеки все частіше стають активними гравцями на інформаційному ринку країни, не тільки об'єктами, але і суб'єктами інформаційної діяльності на національному, регіональному та місцевому рівнях. У низці регіонів, здебільшого завдяки наполегливим рекомендаціям Міністерства культури та інформаційної політики України, бібліотеки увійшли в прийняті там регіональні програми інформатизації [4; 5].

Тим часом західне суспільство почало розглядати бібліотеки як інформаційні центри вже з кінця 1970-х рр., тобто з того часу, коли на Заході цілком була усвідомлена фундаментальна роль інформації в житті людства, коли стало ясно, що грамотне використання інформаційних ресурсів багатократно підвищує ефективність використання всіх інших видів ресурсів (матеріальних, фінансових, енергетичних і т.д.).

Уже в середині 1970-х рр. на Заході, передусім у США, найважливіше завдання бібліотек почало формулюватися як забезпечення вільного і необмеженого доступу до інформації, який дає позитивні наслідки у вигляді повного технічного переозброєння, комп'ютеризації тощо. Тоді ж, на початку 1970-х рр. в США почали створюватися бібліотечні комп'ютерні мережі, бібліотечні он-лайн центри, такі, наприклад, як OCLC та RLIN. До кінця 1980-х рр. американські бібліотекарі вже визначали себе не як хранителів і пропагандистів книги, а як навігаторів в море інформації [24; 53].

В сучасній Україні, що ставить за мету створення відкритого громадянського правового суспільства, з демократичною формою правління і

ринковою економікою, до середини 1990-х рр., коли закладалося підґрунтя нової державної бібліотечної політики, в центрі якої вже були поставлені питання інформатизації бібліотечної справи, на офіційному рівні не існувало цілісної концепції державної інформаційної політики. Ні суспільство, ні політики, ні відомства, ні провідні фахівці до цього ще не були готові.

В СРСР інформаційна політика була частиною ідеологічної політики КПРС, тоді як, починаючи з 1991 р. в Україні до ідеологічної та до інформаційної політики тривалий час не приділялося належної уваги з боку уряду. Починаючи з 2014 р. ця прогалина стала очевидною і почала поступово заповнюватися. Цілком зрозуміло, що мова повинна йти не про будь-яку панівну ідеологію, а тільки – про нормальну інформаційну політику, яка є у всіх країнах. В інформаційний вік в країнах з розвиненою демократією та ринковою економікою інформаційна політика взагалі стала розглядатися як частина культурної політики. І в цьому є визнання того, що, по-перше, інформаційні впливи мають вирішальний вплив на культурні стереотипи і зразки, культурну поведінку людей, а, по-друге, що величезні масиви накопиченої людством інформації – це є його культурне надбання. Так, у 1992 р. Європейський Союз і Німецький бібліотечний інститут проводили в Бонні європейську конференцію, яка так і називалася – «Інформаційна політика як культурна політика», і в ній брали участь керівники міністерств, що відповідають за культуру, з різних європейських країн [53].

Основним напрямом в цій сфері для України є створення на новій технологічній основі єдиного інформаційного простору, без якого не можна створити і єдиного культурного простору – але ж це і повинно бути одним із головних завдань державної культурної політики.

Водночас формування єдиного культурного простору країни має полягати, насамперед, не в інтенсивному міжрегіональному обміні творчими колективами і виставками, а в створенні єдиного ринку книг, періодики, відео-, теле- і радіопрограм, електронної інформації. Водночас, ринку –

рівного за обсягом і репертуаром у всіх регіонах країни. Зараз багато регіонів знаходяться в ситуації інформаційного вакууму (культурної ізоляції), не знають навіть про той позитивний досвід, який накопичується у сусідів. Країна інформаційно розімкнута, і цю ситуацію необхідно якомога швидше подолати.

Політика, що ставить перед собою такі цілі, повинна мати величезні позитивні соціальні, економічні та політичні наслідки і буде вітатися суспільством і політичними елітами. Повинен бути налагоджений інформаційний обмін не тільки між центром і регіонами, а й безпосередньо між регіонами (книги, ЗМІ, електронна інформація, Інтернет). У руслі такого розуміння завдань інформаційної політики цілком природним і логічним буде її повернення до бібліотек [47; 52].

Бібліотеки – це одна з небагатьох інфраструктур що були збережені та ефективно працюють, вони пронизують все суспільство і є практично в кожному, навіть найменшому населеному пункті. Публічні бібліотеки – це установи соціальної сфери, що є найбільш відвідуються і тому здійснюють величезний вплив (в ту чи іншу сторону) на перебіг суспільних процесів – в залежності від того, яка література в бібліотеки надходить і яка інформація читачам бібліотеки доступна.

Внаслідок нерозвиненості українського книжкового та інформаційного ринку, особливо в регіонах, а також низької купівельної спроможності, більшість населення має можливість доступу до нової інформації і нових знань здебільшого в бібліотеках. Тому саме сьогодні бібліотеки повинні, нарешті, почати розглядатися не тільки Міністерством культури та інформаційної політики, а всім суспільством і всіма властями як джерело інформування населення і стати важливим об'єктом державної інформаційної політики.

Якщо бібліотеки є об'єктом тільки культурної політики з її вельми специфічними цілями, обмеженими фінансовими ресурсами і інструментарієм, це завдає їм великої шкоди. Бібліотекам тісно в такій

резервації. У політиці органів культури завдання нарощування інформаційних функцій бібліотек (що абсолютно необхідно для становлення громадянського, правового, інформаційного суспільства та ринкової економіки) завжди буде на передостанньому місці, оскільки для чисто культурної політики набагато важливіше інше – збереження культурної спадщини, пам'ятників історії і культури, музеї, живе мистецтво, фестивалі, свята і т.д. [35; 41].

До того ж, можна з упевненістю стверджувати, що бібліотечне співтовариство вже значно просунулося в рішенні задач державної інформаційної політики. Певною мірою досвід бібліотек може бути врахований і іншими професійними спільнотами як в плані розробки політики інформатизації конкретної сфери, так і в плані вироблення загальної професійної ідеології, виявлення і структурування проблем, консолідації професійного співтовариства і формування професійної еліти, що є абсолютно необхідним для досягнення загальних цілей, і т.д.

Навпаки, інші професійні спільноти в рамках здійснення державної інформаційної політики в змозі допомогти бібліотекам у вирішенні проблем з використанням новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій.

1.3. Стратегічні пріоритети розвитку бібліотеки як суб'єкта регіональної культурної політики

Посилення динаміки сучасного життя, розвиток технічних засобів комунікації, зберігання і передачі інформації, підвищення мобільності населення вимагають від установ культури, зокрема, регіональних бібліотек актуалізувати свою діяльність в площині реагування на соціокультурні процеси, і стимулюють регіональні бібліотеки ставати активним суб'єктом культурної політики.

Створення оптимальної моделі, розрахованої на майбутнє, передбачає керування наступними принциповими установками:

– цілеспрямованість і системність: облік змістовних, організаційних, комунікаційних та управлінських аспектів розвитку бібліотеки, представлених в єдиній логіці; синтез і аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, визначення потреби в ресурсах і їх розподілі, оптимізація систем управління і контролю впровадження розроблених положень.

– динамічність та інноваційність: запропоновані напрями та ідеї зорієнтовані на інноваційні рішення та актуальні соціокультурні тренди, що розширюють традиційні уявлення щодо функції і ролі бібліотеки, що відповідають нестійким соціокультурним процесам в загальноукраїнському і регіональному просторі, які затверджують цінності розмаїття і полістилістичності.

– координація і інтеграція зусиль різних суб'єктів і інститутів: активна співпраця і партнерство з установами культури та освіти регіону і країни (бібліотеками, музеями, архівами та ін.); консолідацію зусиль у вирішенні загальнодержавних і регіональних завдань, а також розвиток міжвідомчої взаємодії в питаннях вивчення, збереження та популяризації книжкового та інформаційного (сукупність зафіксованої інформації, призначеної для зберігання і використання і розглядається як єдине ціле) надбання регіону.

– соціальна орієнтованість: концептуальні підходи передбачають ефективне приєднання і безпосередню участь бібліотеки у вирішенні соціально значущих завдань і проблем регіону, націлені на активізацію участі різних соціальних груп населення (в тому числі, незахищених верств) в соціокультурному житті регіону.

Регіональна бібліотека, незважаючи на об'єктивно високі показники розвитку, в актуальних соціокультурних умовах не може ігнорувати низку проблем, до числа яких слід віднести:

1. Відставання у впровадженні інформаційних технологій: часткова автоматизація бібліотечних процесів, недостатнє використання інтернет-

технологій в організації обслуговування читачів і віддалених користувачів, застарілий парк персональних комп'ютерів, відсутність необхідних спеціалізованих структурних підрозділів (наприклад, відділу із створення електронних ресурсів власної генерації) – перешкоджають ефективному і мобільному реагуванню бібліотеки на інформаційні потреби і запити сучасного покоління користувачів постіндустріальної (інформаційної) культури.

2. Проблеми стану фондів: недостатнє фінансування призводить до значного скорочення надходження нових видань, труднощів у збереженні, консервації та оцифрування фондів. Критичний стан сховищ (сектор депозитарного зберігання, відділ літератури іноземними мовами), дефіцит площ, застаріле обладнання – стають серйозною перешкодою на шляху ефективного розвитку бібліотеки. Крім того, в умовах сучасної цифрової культури актуалізується необхідність збільшення кількості оцифрованих видань (в т.ч. і рідкісних документів), документів, перенесених на мікрофільми, придбання необхідної кількості апаратів для читання мікрофільмів і т.п.

3. Зменшення частки кваліфікованих кадрів: збільшення відсотка працівників бібліотек пенсійного віку, незначний приплив молодих фахівців (що пов'язано з високою інтенсивністю бібліотечної праці, не престижністю професії, професійними вимогами, які ускладнюються за низького рівня оплати праці, соціальною незахищеністю) гостро ставлять завдання збереження спадкоємності між старим і новим поколінням фахівців, актуалізують потребу професіоналізації бібліотечних кадрів, що відповідають вимогам часу і високим стандартам якості роботи в сучасних установах культури.

4. Виклики глобалізації: активний розвиток процесів глобалізації створює передумови втрати національної ідентичності та культурної самобутності. У зв'язку з цим посилюється відповідальність бібліотек за створення регіонального контенту в мережі Інтернет та формування ресурсів,

що містять регіональну інформацію (а також, поширення її в формах, адекватних часу і особливостям сприйняття різних поколінь). Саме в умовах глобалізації бібліотека повинна активізувати інформаційну підтримку природно-ресурсного, культурно-історичного, соціально-економічного розвитку регіону, дослідницьку та просвітницьку діяльність в галузі краєзнавства, сприяти вихованню у мешканців почуття приналежності до своєї «малої Батьківщини», інтересу до її минулого, сьогодення та майбуття.

5. Ризики безповоротної втрати документального надбання регіону (документів, які належать до книжкових пам'яток): в музеях, бібліотеках і архівах кожного регіону, зазвичай, зберігаються книжкові пам'ятки світового, національного та регіонального значення. Часто вони потребують проведення термінових консерваційних і реставраційних робіт, що забезпечують збереження унікальних документів. Потрібне істотне збільшення обсягів фінансування на ці цілі, оскільки за реальних обсягів робота розтягнеться на десятиліття, протягом яких багато книжкових пам'яток можуть бути втрачені назавжди.

У зв'язку з цим принцип побудови діяльності бібліотеки може бути позначений як принцип інформаційно-культурної модерації, заснованої на інтенсифікації інтелектуально-креативної складової процесу розвитку бібліотеки (людського і культурного капіталу): «Для сучасних стратегів сфери культури важливо побачити бібліотеку в широкому контексті соціо-економічної трансформації. Тільки такий погляд дозволить провести ефективну модернізацію всієї вертикалі суспільного господарства – від підготовки кадрів, до отримання унікального бібліотечного продукту, затребуваного споживачами майбутнього» [38].

Якщо осмислити майбутнє бібліотек в цифровому суспільстві можна дійти до думки щодо їх виходу на принципово нові напрями діяльності:

1. Реалізація вільного обміну ідеями між наявними в суспільстві верствами і групами, який націлено на вирішення нагальних проблем.

2. Надання простору для реалізації творчих ініціатив та вирішення повсякденних завдань аудиторії користувачів.

3. Складання освітніх (просвітницьких) програм, спрямованих на адаптацію громадян до інноваційних розробок, що постійно змінюються.

4. Забезпечення доступу до інформації, що знаходиться в платному доступі [32].

Розуміння бібліотеки як центру модерації інтелектуально-креативного потенціалу регіону, базується на реалізації чотирьох пріоритетних стратегій:

1. Стратегія внутрішнього саморозвитку бібліотеки: безперервний процес професіоналізації управління, прояснення і узгодження головного функціоналу всіх структурних підрозділів регіональної бібліотеки, чітке усвідомлення необхідних умов для реалізації своїх функцій, розробка методів оцінки діяльності на регіональному та національному рівнях.

2. Стратегія партнерської кооперації: інтеграція інтелектуальних і творчих ініціатив регіональних закладів вищої освіти, наукових співтовариств, громадських організацій, підприємств, компаній, науково-виробничих колективів і т.д. Партнерська кооперація передбачає введення спеціальних функцій із визначення і формування зовнішніх зв'язків бібліотеки під конкретні проекти і програми, удосконалення наявних схем кооперації, проектування та впровадження нових.

3. Стратегія управління інноваціями: розподіл наявних ресурсів бібліотеки в контексті актуальної ситуативної діяльності, розвиток на базі регіональної бібліотеки інституту експертів (як внутрішніх, так і зовнішніх), експертна оцінка процесів розробки і впровадження в регіоні інноваційних технологій, рекомендацій щодо подальшого розвитку інновацій або обґрунтування недоцільності їх впровадження.

4. Стратегія моніторингу змін: моніторинг позитивних змін, виявлення проблемних точок і «точок зростання», загальна націленість на логіку випереджаючого розвитку.

Стратегічною метою, стає зміцнення ролі бібліотеки як центру модерації, який стимулює інтелектуальну активність різних груп населення та акумулює інтелектуально-творчі ініціативи і проєкти регіону. Аналіз можливостей бібліотеки в реалізації функції навігації в світі сучасної інформації дає підставу говорити про шість соціальних сегментів, безпосередньо зацікавлених в роботі бібліотеки:

- урядові організації;
- банківські структури;
- державні установи;
- фізичні особи;
- підприємства малого бізнесу;
- великі підприємства [36].

Реалізація такої стратегічної мети дозволить: 1) забезпечити вихід на новий рівень накопичення інформації; 2) сприяти системному впровадженню в суспільну практику сучасних інформаційних технологій і необхідних навичок пошуку, освоєння, оцінки та переробки документованого знання як фундаменту інтелектуального розвитку суспільства; 3) організовувати і підтримувати ефективний процес соціальної комунікації в частині генерації ідей і обміну ідеями в реальному і віртуальному просторах.

Фахівцями виділяються наступні види інновацій, властиві бібліотекам:

- інновації, які змінюють сервісні послуги;
- інновації, які змінюють технологічні процеси бібліотечної роботи;
- інновації, що впливають на структурні і організаційні аспекти (реорганізація наявних відділів або створення нових);
- управлінські інновації, що впливають на характер і традиції формування колективу [31].

Перш за все, мова йде про інформатизацію бібліотеки і створення власних інформаційних ресурсів («бібліотека нового покоління – частина цифрової економіки»): перехід на якісно новий рівень використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, розгляд бібліотеки як єдиної,

відкритою і доступною інформаційно-освітньої системи. Головною метою інформатизації є надання на якісно новому рівні доступу до фондів, розвиток нових форм обслуговування, заснованих на зверненні до електронного каталогу і використанні електронних документів. Актуалізація цього напрямку передбачає:

- завершення автоматизації бібліотечних процесів (процесів обслуговування, зокрема, книговидачі з головного книгосховища), системи управління трудовими ресурсами (впровадження системи електронного документообігу, реалізація можливості спрямування і отримання службових документів в електронному вигляді у «єдиному вікні»), системи управління і забезпечення безпеки та ін.;

- технологічну модернізацію порталів регіональних бібліотек і сервісів для віддалених користувачів, зокрема, персоналізацію бібліотечного веб-середовища (впровадження технології надання користувачеві персонально-орієнтованих бібліотечно-інформаційних ресурсів і послуг за допомогою Інтернету, наприклад, сервіси Особистого кабінету користувача, реєстрація віддаленого користувача з отриманням номера читацького квитка і ін.);

- впровадження полегшеного онлайн доступу до державних послуг (освіта, соціальне забезпечення, медичне обслуговування, податкові платежі та ін.) На базі Центру по роботі з електронними ресурсами регіональної бібліотеки;

- розвиток бібліотеки як Центру самообслуговування (сучасного сервісного центру) на базі впровадження апаратно-програмного комплексу для системи забезпечення технологічних процесів; створення автоматизованої системи обслуговування / самообслуговування (не вимагає спеціальних технічних знань і навичок роботи);

- розширення і зміцнення технічної складової (своєчасне оновлення апаратно-програмного комплексу, забезпечення високошвидкісними каналами зв'язку);

– використання переваг інформаційних технологій усіма підрозділами бібліотеки, розробка положень і стандартів, єдиних для всіх обслуговуючих підрозділів (з урахуванням специфіки їх роботи), структурна реорганізація бібліотеки, створення спеціалізованих підрозділів (центру з розробки електронних інформаційних ресурсів, сектора оцифрування).

Створення власних інформаційних ресурсів в електронному вигляді виводить на якісно новий рівень поширення інформації, ефективне її використання [30; 35].

Значущим пріоритетом в реалізації суб'єктно-модеруючої ролі є вдосконалення системи обслуговування читачів і модернізація бібліотечного середовища: створення сприятливого середовища для отримання нових знань, формування у населення потреб в читанні, реалізації можливостей культурного і професійного зростання, міжособистісної взаємодії і інтелектуально-творчого діалогу, вдосконалення форм залучення читачів (інтерактивна робота, виставкова діяльність, культурно-масові заходи бібліотеки, покликані сприяти просвіті та інтелектуалізації аудиторії).

Реалізація цього напряму передбачає диференційований підхід до різних сегментів аудиторії та конкретизується в наступних моделях обслуговування населення:

1. «Бібліотека як центр інтелектуального розвитку»: майданчик для публічних лекцій і круглих столів, конференцій та семінарів, публічного захисту наукових робіт, проведення досліджень.

2. «Бібліотека як центр бізнес-інформації»: майданчик для інформаційної підтримки малого і середнього бізнесу.

3. «Бібліотека як коуч-центр»: посередник в освітньому процесі індивіда, в роботі з профорієнтації молоді; місце популяризації знань, створення і просування інновацій (коворкінг, інтелект-ігри, майданчик для презентації стартапів);

4. «Бібліотека як центр громадськості»: соціалізація різних груп населення: осіб з обмеженими можливостями здоров'я, пенсіонерів,

багатодітних сімей, правопорушників, та інш.; надає персоналізоване обслуговування клієнтам, які не здатні відвідати сайт бібліотеки або отримати доступ до мобільної бібліотеки (служба домашньої бібліотеки).

5. «Бібліотека як етнобудинок для національних спільнот»: центр міжнаціональної комунікації спільнот, які проживають в регіоні, орієнтація на збереження підґрунтя національної культури і знайомства з культурою інших народів.

Однак пріоритетні напрями суб'єктно-модеруючої ролі пов'язані не тільки із спеціалізованою сферою, а й припускають вихід на практики із створення культурних артефактів і розвитку регіонального простору.

Важливим напрямом розвитку є збереження кадрового ресурсу регіональних бібліотек, формування системи залучення та закріплення висококваліфікованих фахівців – зміна характеру і змісту праці, заснованого на використанні сучасних інформаційних технологій, зростаючі вимоги до якості обслуговування користувачів викликають об'єктивну необхідність постійної актуалізації знань і регулярного підвищення компетенції бібліотечних фахівців [45; 47].

Головними джерелами розвитку персоналу бібліотеки повинні стати:

- створення ефективної системи оплати і стимулювання праці співробітників; створення системи безперервної освіти і навчання кадрів (розширення номенклатури фахівців різних профілів, наприклад, сурдоперекладачі);

- створення умов для постійного виробничого, наукового і творчого зростання і просування фахівців, розвитку мотивації та стимулів в роботі;

- розробка програми професійного підвищення кваліфікації співробітників, що відповідає виробничим потребам;

- програм обміну досвідом роботи з фахівцями інших регіональних бібліотек;

- активну участь співробітників бібліотек у всеукраїнських і міжнародних професійних нарадах і конференціях;

– робота з резервом на заміщення фахівців і керівників усіх рівнів; створення комфортних умов праці (зручні автоматизовані робочі місця, організовані і обладнані для підвищення якості та оперативності виконання виробничих процесів; зони рекреації).

Необхідність відповідності регіональної бібліотеки сучасним умовам розвитку інформаційної культури вимагає оновлення парку персональних комп'ютерів і закупівлю обладнання для впровадження нових технологій в бібліотечні процеси.

Модернізація бібліотечного середовища передбачає удосконалення процесів обслуговування за рахунок зонування простору бібліотеки (виділення приміщень для спілкування, групової та індивідуальної роботи, для проведення масових заходів); сучасного дизайну приміщень бібліотеки, організації робочих місць читачів і персоналу відповідно до вимог ергономіки.

Реалізація зазначених напрямів модернізації передбачає узгодження і послідовне втілення наступних етапів:

1. Інформаційно-аналітичний етап: збір та аналіз інформації щодо реальних і потенційних умов розвитку бібліотеки як інтелектуального центру регіону, розробка плану дій щодо реалізації концепції розвитку.

2. Етап моделювання: розробка концептуальної моделі розвитку бібліотеки, узгодження умов і ресурсів, що сприяють впровадженню моделі в безпосередню практику функціонування.

3. Організаційно-методичний етап: підготовка пакету документів, що регламентують розвиток нових (модернізованих) напрямів роботи, організація навчання фахівців бібліотеки по реалізації концепції.

4. Етап формування (результативний): презентація програмних заходів з реалізації концепції, формування експертної групи супроводу реалізації концепції, оцінка ефективності результатів впровадження концепції.

Результати, що очікуються від реалізації тактико-операційного рівня розвитку пов'язуються з наступними позиціями:

– зміцнення інтелектуального потенціалу регіону за рахунок створення бібліотеки нового типу – ресурсного центру розвитку інтелектуально-креативного потенціалу регіону;

– накопичення регіональної бази інноваційних технологій, перехід на якісно новий рівень використання інформаційно-телекомунікаційних систем в бібліотечній справі;

– комплексна модернізація головних напрямів і форм роботи бібліотеки, зміцнення її матеріально-технічної бази, якісне збільшення видової різноманітності і тематичного репертуару фонду;

– розширення спектру інформаційно-бібліотечних послуг, які повноцінно і оперативно задовольняють запити жителів регіону;

– розвиток людського капіталу території: забезпечення високого рівня і якості підготовки фахівців у системі курсів інноваційного навчання, популяризація читання серед різних груп населення, вдосконалення форм залучення читачів;

– зміцнення партнерської взаємодії бібліотеки з близькими за профілем бюджетними і комерційними організаціями, громадськими об'єднаннями регіону, забезпечення ефективного процесу міжвідомчої взаємодії установ культури і освіти регіону з розвитку і просуванню інтелектуально-творчих ініціатив і проєктів.

В умовах сучасності бібліотеці необхідно здійснювати активну інтеграцію в ті галузі і сфери, які напряму не пов'язані з її основним видом діяльності:

– забезпечувати рівний доступ громадян до усіх видів суспільно важливої інформації (на паперових і електронних носіях);

– здійснювати комунікаційну функцію, вирішувати проблему соціальної адаптації, зокрема для людей з обмеженими можливостями;

– сприяти усім формам освіти і самоосвіти, науково-дослідної діяльності.

Висновки до розділу 1

На сьогодні регіональні бібліотеки є центрами культурного просвітництва, де організуються серйозні культурно-просвітницькі акції за участю вчених, політиків, педагогів, письменників, бібліофілів, де надаються інформаційні послуги в правовій, екологічній, споживчій та інших сферах, де використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології, створюється власний краєзнавчий контент, що відтворює місцеву історію, де створені умови для спілкування, де працюють висококваліфіковані фахівці.

Майбутнє бібліотек пов'язано з процесами об'єднання ресурсів. Користувачі муніципальних бібліотек у режимі онлайн повинні отримувати доступ до об'єданого інформаційного ресурсу, що містить весь масив інформації про регіон.

Бібліотека виконує меморіальну функцію збереження, систематизації культурної спадщини території, з її неповторною «біографією», долями людей, підприємств.

Різноманітність як іманентна властивість сучасної культури неминуче призводить до диференціації споживача. Тобто, ставлення до нього як до читача (і тільки до читача) більше не відповідає реальному сенсу і змісту роботи бібліотеки.

Основними напрямками державної політики щодо до ринку бібліотечної інформації та послуг повинні бути:

- розробка нормативно-правових положень, що регулюють поведінку учасників ринку (бібліотек, інформаційних інститутів, фірм-посередників, сервіс-провайдерів і т.д.) і можливість держави орієнтувати його на першочергове задоволення потреб суспільства і держави;

- вироблення і проведення в життя політики протекціонізму по відношенню до вітчизняних виробників інформаційної продукції;

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної інформаційної продукції шляхом проведення відкритих конкурсів на виконання державних замовлень, сертифікації продукції і ліцензування вітчизняних виробників;
- просування вітчизняних конкурентоспроможних продуктів на світовий інформаційний ринок.

РОЗДІЛ 2

РОЗРОБКА МУНІЦИПАЛЬНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОЄКТУ

2.1. Загальні відомості про Кременчуцьку міську централізовану бібліотечну систему для дорослих

Джерела з історії Кременчука вказують, що головна бібліотека міста належить до перших публічних бібліотек в повітових містах України. Відкрилася вона в приміщенні Міської Думи 31 січня 1893 р. Правонаступницею цієї бібліотеки згодом стала центральна міська бібліотека ім. М. Горького, яка 31 січня 2018 р. відзначила 125-річчя своєї діяльності. На початку XXI ст. на базі ЦБС м. Кременчука було створено комунальний заклад культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих» (КЗК КМЦБС для дорослих). Засновником та власником комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих» є територіальна громада міста Кременчука та Потоківського старостинського округу, що складається з сіл Потоки, Соснівка, Придніпрянське, Мала Кохнівка, в особі Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області [21].

Заклад підпорядкований Управлінню культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області. КЗК КМЦБС для дорослих об'єднує бібліотеки за адміністративно-територіальним принципом у єдине структурно-цілісне утворення для найефективнішого використання бібліотечних ресурсів. До складу комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих» входять Центральна міська бібліотека та 10 бібліотек, що розташовані в межах міста Кременчука та Потоківського старостинського округу на правах філій. Розміщується Центральна міська бібліотека у трьох пристосованих приміщеннях за адресами:

– вул. Європейська, 66/13, м. Кременчук, Полтавська область, 39601;

– вул. Соборна, 9/16, м. Кременчук, Полтавська область, 39600;

– вул. Соборна, 11, м. Кременчук, Полтавська область, 39600.

Бібліотеки-філії розміщуються:

– бібліотека-філія № 1 ім. І. Приходька вул. І. Приходька, 32, м. Кременчук, Полтавська область, 39621;

– бібліотека-філія № 2 просп. Свободи, 77, м. Кременчук, Полтавська область, 39623;

– бібліотека-філія № 3 вул. Республіканська, 65, м. Кременчук, Полтавська область, 39625;

– бібліотека-філія № 4 просп. Лесі Українки, 5, м. Кременчук, Полтавська область, 39610;

– бібліотека-філія № 5 вул. Ракетна, 2, м. Кременчук, Полтавська область, 39627;

– бібліотека-філія № 6 вул. Центральна, 62, с. Придніпрянське, Полтавська область, 39618;

– бібліотека-філія № 7 вул. Т.Шевченка, 4, с. Потоки, Полтавська область, 39741;

– бібліотека-філія № 8 вул. Миру, 13 кв.1, м. Кременчук, Полтавська область, 39631;

– бібліотека-філія № 9 вул. Мічуріна, 73, м. Кременчук, Полтавська область, 39618;

– бібліотека-філія № 10 вул. Ціолковського, 76, м. Кременчук, Полтавська область, 39611.

КЗК КМЦБС для дорослих у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про культуру», Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та іншими законодавчими актами, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства культури та інформаційної політики України, Департаменту культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації, Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської

області, відповідними рішеннями Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області, власним Статутом.

Центральна міська бібліотека є:

– головною бібліотекою міста Кременчука та Потоківського старостинського округу;

– організаційно-методичним центром для бібліотек-філій своєї ЦБС, має відповідні відділи, формує, зберігає і організує єдиний упорядкований фонд документів, визначає його структуру та здійснює розподіл між бібліотеками-філіями та відділами ЦМБ, організовує його циркуляцію і використання;

– інформаційним, бібліотечно-бібліографічним, культурно-просвітницьким інститутом, що забезпечує загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів, організовує і здійснює бібліотечне обслуговування юнацтва і дорослого населення міста Кременчука та Потоківського старостинського округу. Створена відповідно до соціально-економічних, освітніх, культурних потреб суспільства за наявності встановленого мінімуму бібліотечного фонду, матеріально-технічного та кадрового забезпечення і заснована на комунальній формі власності рішенням виконавчого комітету Кременчуцької міської ради від 23.10.1995 № 1045 «Про перереєстрацію державних масових бібліотек м. Кременчука».

Основними структурними підрозділами КЗК КМЦБС для дорослих є відділи Центральної міської бібліотеки і бібліотеки-філії, які діють у відповідності з положеннями, затвердженими директором. КЗК КМЦБС для дорослих має єдиний штат працівників, єдиний бібліотечний фонд з централізованими комплектуванням, обробкою документів, єдиний довідково-пошуковий апарат зі зведеними каталогами (алфавітним та систематичним) [21].

Метою діяльності комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих» є реалізація прав громадян на бібліотечно-інформаційне обслуговування, забезпечення

загальної доступності до інформації та культурних цінностей, що зберігаються у бібліотеках і надаються у тимчасове користування громадянам, надання консультативних послуг.

Основним завданням КЗК КМЦБС для дорослих є забезпечення права громадян на доступ до інформації, здійснення сервісного обслуговування користувачів шляхом надання широкого спектру бібліотечних, інформаційних послуг для розповсюдження знань та інформації, розкриття культурних надбань, вирішення соціально-економічних та соціокультурних завдань, що сприятимуть успішному розвитку особистості.

КЗК КМЦБС для дорослих обслуговує населення міста Кременчука та Потоківського старостинського округу в абонементних, читальних залах, інформаційно-бібліографічній службі, Інтернет-центрах, Пунктах вільного доступу до Інтернету, може здійснювати дистанційне обслуговування засобами телекомунікації (сайт).

Центральна міська бібліотека і бібліотеки-філії можуть організовувати обслуговування населення мікрорайонів, які не мають стаціонарних бібліотек, за допомогою бібліотечних пунктів і пересувних бібліотек.

Користувачі КЗК КМЦБС для дорослих мають доступ до єдиного бібліотечного фонду шляхом відвідування Центральної міської бібліотеки, або зручної для них бібліотеки-філії. Бібліотеки використовують наявні технічні можливості для здійснення віддаленого пошуку інформації [21].

КЗК КМЦБС для дорослих:

- самостійно визначає зміст, напрями і конкретні форми своєї діяльності, здійснює планування роботи і визначає перспективи розвитку;
- формує бібліотечний фонд універсального профілю на різних носіях, використовує різноманітні джерела поповнення фонду і здійснює комплектування будь-яким шляхом не забороненим законодавством;
- веде облік, систематизує всі види видань, які надійшли до фонду, забезпечує оперативне надходження документів в підрозділи системи, рівномірну книгозабезпеченість;

– забезпечує належні матеріально-технічні умови для збереження і використання фондів;

– вилучає з бібліотечних фондів документи у порядку, визначеному нормативними документами у сфері культури;

– забезпечує загальнодоступність до бібліотечних фондів і безоплатне надання основних видів бібліотечних послуг, здійснює бібліотечне обслуговування різними формами;

– формами бібліотечного обслуговування є: абонемент, читальний зал, сайт, МБА (міжбібліотечний абонемент), Інтернет-центри, Пункти вільного доступу до Інтернету тощо;

– розробляє і встановлює правила користування бібліотеками;

– проводить просвітницьку роботу, розвиває дозвілєві форми роботи, може створювати об'єднання і клуби за інтересами тощо;

– сприяє формуванню і розвитку інтересів та запитів користувачів, вивчає думку користувачів шляхом опитування, анкетування, веде роботу по вихованню інформаційної культури, опануванню бібліотечно-бібліографічними знаннями;

– має право надавати додаткові платні послуги відповідно до законодавства, враховуючи запити користувачів і свої можливості;

– надає методичну допомогу, організовує підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, проводить семінари, вебінари, тренінги та інше.

Єдиний бібліотечний фонд КЗК КМЦБС для дорослих – універсальний за профілем і формується на різних носіях інформації.

Фонд Центральної міської бібліотеки має найповніший перелік документів і баз даних. Наукові, спеціальні та особливо цінні видання, що надходять в одному примірнику, найважливіші інформаційні і бібліографічні документи, зберігаються у Центральній міській бібліотеці.

Загальне методичне керівництво і координацію роботи комунального закладу культури «Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих» здійснює Управління культури і туризму Кременчуцької

міської ради Кременчуцького району Полтавської області. Державну політику в галузі бібліотечної справи забезпечує Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області, якому підпорядкований КЗК КМЦБС для дорослих [21].

КЗК КМЦБС для дорослих очолює директор, який одночасно є керівником Центральної міської бібліотеки. Директор призначається на посаду та звільняється з посади міським головою відповідно до вимог законодавства України. Він здійснює оперативне керівництво закладом: організовує його господарську, соціально-побутову та іншу діяльність, забезпечує виконання завдань, передбачених Статутом, несе відповідальність за стан фінансової і трудової дисципліни згідно з законодавством України.

КЗК КМЦБС для дорослих є бюджетною установою, здійснює фінансово-господарську діяльність відповідно до вимог законодавства України, рішень засновника, наказів Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області та Статуту з дотриманням вимог щодо збереження бібліотечних фондів.

Відносини КЗК КМЦБС для дорослих з іншими закладами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів. Фінансування КЗК КМЦБС для дорослих здійснюється за рахунок коштів міського бюджету, додаткових джерел фінансування та інших надходжень відповідно до вимог законодавства.

Джерелом додаткових надходжень можуть бути кошти, одержані бібліотеками від надання платних послуг, грантових проєктів, благодійних внесків, добровільних пожертвувань, матеріальних цінностей, одержаних від фізичних і юридичних осіб та інших джерел відповідно до вимог законодавства.

КЗК КМЦБС для дорослих є неприбутковою установою. Доходи КЗК КМЦБС для дорослих використовуються виключно на утримання закладу, реалізацію мети (цілей, завдань) та напрямів його діяльності, визначених установчими документами, та містять заборону розподілу отриманих

доходів, або їх частини серед засновників, членів управління, адміністрації установи (організації), працівників та інших пов'язаних з ними осіб.

Кошти на утримання Центральної міської бібліотеки та бібліотек-філій, організацію і удосконалення бібліотечного обслуговування незалежно від джерел фінансування витрачаються згідно з кошторисами після їх затвердження начальником Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області [21].

Майно закладу є власністю територіальної громади міста Кременчука та Потоківського старостинського округу та закріплене за КЗК КМЦБС для дорослих на праві господарського відання. КЗК КМЦБС для дорослих не має права надавати та передавати іншим підприємствам, організаціям та закладам, обмінювати, передавати в оренду, надавати безоплатно в тимчасове користування або в позику приналежні йому будівлі, споруди, транспортні засоби, а також списувати їх з балансу без дозволу власника.

Вилучення власником у КЗК КМЦБС для дорослих основних фондів, оборотних коштів та іншого майна здійснюється тільки у випадках, передбачених законодавством України. Збитки, завдані КЗК КМЦБС для дорослих у результаті порушення майнових прав громадянами, юридичними особами та державними органами, відшкодовуються КЗК КМЦБС для дорослих по рішенню суду або арбітражу. Майно є комунальною власністю і не підлягає приватизації, забороняється репрофілювання бібліотек. Засновник за необхідності вирішує питання надання додаткових приміщень та капітального ремонту будівель.

Правовий, соціальний і професійний захист працівників КЗК КМЦБС для дорослих гарантує держава. На працівників КЗК КМЦБС для дорослих поширюється законодавство про працю, соціальне забезпечення і соціальне страхування. Контроль за діяльністю КЗК КМЦБС для дорослих здійснює Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області, Кременчуцька міська рада Кременчуцького району Полтавської області. КЗК КМЦБС для дорослих має право не

виконувати вимоги цих органів, якщо вони виходять за їх повноваження, встановлені законодавством [21].

2.2. Соціокультурна діяльність КЗК КМЦБС для дорослих

Соціокультурна діяльність бібліотек – це цілеспрямована і спеціально організована книгозбірнею, як соціальним інститутом, система дій і заходів, метою яких є сприяння вдосконаленню інтелектуального, матеріального та естетично-духовного стану суспільства, шляхом доведення до свідомості різних соціальних груп громадян, конкретних користувачів наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей, акумульованих у бібліотечних документних зібраннях на різних носіях, організації різних виставок, творчих зустрічей із письменниками, митцями, політиками та ін.

Соціокультурну діяльність бібліотек можна розглядати як продуманий процес долучення людини до різноманітних культурних надбань людства, компонент соціокультурної системи українського суспільства, один із важливих елементів реалізації державної політики у сфері культури.

В умовах зростаючої конкуренції бібліотек з іншими культурно-дозвіллевими установами, зростанням можливостей, що надаються мережею Інтернет, велике значення набуває боротьба за користувача. Не менш велике значення в умовах децентралізації набуває потреба бібліотек стати необхідним культурним центром своєї громади [21].

Бібліотека має займати гідне місце в культурному житті свого міста. Співробітники бібліотек повинні бути і є учасниками всіх загальноміських заходів: це і День міста, і державні, і етнографічні свята, під час яких бібліотекарі мають нагоду популяризувати, перш за все, свою бібліотеку, а також книгу і читання.

У КЗК КМЦБС для дорослих та за її межами часто проводяться літературні вечори, тематичні зустрічі та свята з елементами театралізації. Зазвичай, у формі літературно-музичних композицій і тематичних вечорів проходять заходи, присвячені історико-політичним датам, суспільним подіям, святам народного календаря, творчості поетів, художників, письменників, відомих особистостей, а також Дню міста, Всеукраїнському дню бібліотек.

Соціокультурні заходи поділяють на великі та малі форми. Великі форми – свята, концерти, літературно-художні вечори, вечори запитань та відповідей, усні журнали, ранки тощо. Малі форми – літературні години, уроки, засідання клубів за інтересами тощо.

За місцем проведення поділяємо на заходи, що проводяться в бібліотеці та поза її межами.

Свята в бібліотеці: свято Хеловіну, День святого Патріка, День святого Валентина, 8 Березня, День святого Миколая, Новорічно-Різдвяна круговерть тощо.

Вуличні свята – Івана Купала, День вишиванки, Українська кулінарна книга, Читаючий троллейбус, День міста, фестиваль «Солодкий Кременчук», День Європи тощо.

За охоптом аудиторії – бібліотечні (одного структурного підрозділу), загальносистемні (беруть участь всі структурні підрозділи ЦБС. Зазвичай, це конкурси, які проводяться в ЦБС для дорослих для підвищення рівня кваліфікації бібліотечних працівників та престижу бібліотеки, покращенню її іміджу серед громади міста, налагодженню кращих зв'язків з іншими закладами культури тощо, а також загальноміські свята, в яких бібліотека бере участь [21].

Літературні вечори, літературні композиції на честь видатного поета, письменника, музиканта, художника, історичного діяча. Літературні тематичні вечори присвячені, наприклад, поезії чи жанрам літературних творів (історичний роман, детектив, фантастика, фентезі, хоррор).

Наприклад, гурман-вечір любителів жанру – вечір, присвячений певному жанру літератури, підготовлений з урахуванням підкреслення кращих сторін цього жанру. Для них розробляється спеціальний сценарій. Театралізація в таких заходах може полягати в участі одного-двох персонажів, в костюмі ведучого, в використанні декорацій або бутафорських предметів, які допомагають створити відповідну атмосферу. Наприклад, Ельфійська вечірка за мотивами творів Толкіна.

Інсценування творів чи історичних подій – обов'язковий елемент цих заходів, як і костюмоване представлення героїв. Родзинкою також можуть бути вікторини з тематики вечора. Подібними до вечорів є літературні бали та літературні подіуми чи дефіле. Костюмовані літературні бали чи дефіле дають можливість для творчості читача та бібліотекаря. Відтворення епохи, про яку йдеться у творі, захист костюма, музичний супровід – все це робить захід яскравим і привабливим. Прикладом такого заходу є «Літературний бульвар» на Соборній.

Бібліоперформанс (від англ. Performance – «уявлення, спектакль») – це форма сучасного мистецтва, де твір чи знаменні події складають дії художника, музиканта або групи в певному місці і в певний час. Він об'єднує можливості образотворчого мистецтва і театру. Для проведення заходу бібліотека може підготувати своїх акторів – бібліотекарів, користувачів, або запросити учасників. Одягнені в костюми літературних або історичних героїв, вони оживляють захід реконструкцією сюжету чи подій, створивши тим самим бібліотечний перформанс. Можливо також, щоб глядачі за описом вгадали кожного героя, відповідаючи на питання вікторини за цими літературними творами чи історичними подіями (арт-стріт «Осінь надихає...», «Булгаковські читання», «Бал літературних героїв» у сквері Сосновому).

Квест – це гра, що проходить у стінах бібліотеки чи за її межами і побудована за певним сюжетом на ґрунті виконання ланцюга завдань з

використанням фондів бібліотеки та для досягнення кінцевого результату [21].

Основним атрибутом під час організації заходу в бібліотеці повинна бути книга, читання і першоджерело, а також можливість пошуку і використання знайденої інформації. Продумується ідея / тема. Готується концепція та стратегія гри. Намічається орієнтований сценарій, легенда. Під час підготовки бібліотечного квесту треба продумати оформлення. Підготувати мапи / маршрути, завдання, реквізит. Організувати виставки (інтерактивні, інсталяції, електронні). Це можуть бути:

- виставка-портрет героя чи автора;
- виставка-занурення в епоху, час дії сюжету;
- виставка-вікторина, виставка-гра;
- виставка-підказка;
- виставка-цитата;
- виставка-карта.

Квести можуть бути інтерактивними, з використанням QR-кодів тощо – бібліоквест «Мандруй рідним містом. Шукай дороговказ у книжці».

Релігійні свята, фольклорні, етнографічні – це також сприятливий ґрунт для ігрової театралізованої вистави. Наприклад, відкриття циклу новорічних свят – карнавал. Особливим є свято Різдва. Вікові обряди цього свята виконуються у театралізованому дійстві: реконструкція народження Христа, різдвяна зірка, співання колядок та щедрівок і т. п. (в 2020 р. – вулична інсценізація «Ніч перед Різдом», колядування).

Найколеритніше та найцікавіше свято, яким закінчується літній сонячний цикл календарних дохристиянських свят, – це свято Івана Купала. Бібліотекарі із задоволенням готують і проводять це театралізоване дійство. Традиційно – майстер-клас з плетіння купальських вінків.

На час запровадження карантинно-обмежувальних заходів бібліотеки Кременчуцької міської ЦБС для дорослих працювали в обмеженому режимі,

обслуговування користувачів не проводилося безпосередньо в стінах бібліотечних закладів.

Але, оскільки працівників ЦБС для дорослих було переведено в режим дистанційної роботи, обслуговування користувачів перейшло в інший вимір. А саме, значно поживалася робота з користувачами засобами віддаленого спілкування, активізувалася робота в соціальних мережах бібліотек, на сайті ЦБС для дорослих [21].

В той час, коли користувач не в змозі фізично дістатися до бібліотеки, значно гостріше постає проблема: як залучити громаду до бібліотеки, як заохотити до книги та читання, як не втратити своїх користувачів. Бібліотекарі ЦБС для дорослих прийняли виклик та вийшли на новий рівень обслуговування, використовуючи всі наявні для цього технічні можливості, опановуючи нові технології. Всі зацікавлені швидко переналагодили наявну формулу спілкування «бібліотека – користувач» відповідно реаліям сьогодення.

Найголовніше в цій ситуації – зберегти довіру своїх користувачів, отримувати від них зворотній зв'язок, підтримувати дух єдності та дружню атмосферу серед бібліотекарів і користувачів.

Значно збільшилася кількість публікацій в соцмережах на сторінках бібліотек: бібліотекарі прагнули якомога ближче познайомити своїх наявних та потенційних користувачів з фондами, представивши не тільки новинки, а й літературу, яка вже завоювала прихильність читачів.

Більшість структурних підрозділів ЦБС для дорослих мають свої сторінки в соцмережах. Вони створювали просторий аналіз рекомендованої літератури. Фактично, це бесіда про книгу (рекомендаційна чи відгук про вже прочитану бібліотекарем). Так, працівниками юнацького відділу ЦМБ в рамках циклу «Марафон читання на карантині» зроблено 96 публікацій на сторінці юнацького відділу в Фейсбук. Подібні пости, емоційно забарвлені, знаходять відгук у підписників і часто супроводжуються схвальними коментарями. Так, велася активна переписка з користувачами сторінки

юнацького відділу ЦМБ, відділу абонементу ЦМБ, отримано велику кількість позитивних відгуків на дописи, записували в чергу на майбутнє прочитання книг; читачі активно писали свої відгуки про прочитані книги.

Бібліотекарі щедро ділилися зі своїми підписниками в соцмережах порадами: як зберегти своє здоров'я під час пандемії, як не впасти у відчай, зберегти душевну рівновагу. Використовувалися рекомендації ІФЛА про роботу бібліотек під час карантину, своїм віддаленим користувачам пропонувалися відвідини кращих музеїв та театрів світу онлайн. Широко рекламувалися і ресурси для завантаження та читання електронних книжок, адже під час карантину в оффлайн-бібліотеку дістатися немає можливості [21].

Якщо на початку карантинних заходів на бібліотечних сторінках в Фейсбуці часто траплялися репости інших бібліотек та сайтів видавництва, то чим далі, бібліотекарі викладали вже власний контент.

Карантин надав творчого поштовху і натхнення працівникам бібліотек. Саме в цей період розкрився їх творчий потенціал, що дало можливість ще більше зблизитися з користувачами. Так, відділом абонементу ЦМБ було започатковано створення циклу відео для рубрики «Бібліочитання з бібліотекарем», які виставлені на каналі YouTube ЦБС для дорослих та в розділі «Віртуальні книжкові виставки» на сайті бібліотеки. Бібліотекарі читають вголос одну невеличку оповідку (зазвичай це оповідання зі збірки чи уривок з масштабнішого прозового твору). Було створено 21 відео. Відділом читальної зали ЦМБ започатковано авторську рубрику «Відеосалон музичного читання» та створено 14 відео, серед яких поезія та проза місцевих кременчуцьких авторів.

Змагаючись за увагу своїх підписників та громади, бібліотекарі підхопили модний напрям – різноманітні челенджі та флешмоби в соцмережах.

Працівники відділу абонементу ЦМБ стали засновниками челенджу **#Ясумуюзабібліотекою**, коли користувачі стали викладати в мережі Фейсбук

свої фото з відповідним написом, супроводжуючи його невеличкою розповіддю, що саме означає для них бібліотека, чому її так бракує в їхньому житті. Оскільки 2020 року День вишиванки проходив під гаслом «День вишиванки – день родоvodu», великий резонанс в мережі викликав челендж «Вишиванка з бабусиної скрині», який започаткували бібліотекарі абонементу ЦМБ. Вони розповідали про свої старовинні вишиванки в контексті родинних історій. Челендж підхопили й користувачі, тож бібліотекарі тепер мають цілу добірку історій, гідну публікації.

Підтримувати позитивний настрій користувачів і підписників сторінки бібліотеки в соцмережі – одне з важливих завдань для бібліотекарів під час карантинних заходів. В цьому напрямку вирішили працювати бібліотекарі читальної зали ЦМБ, які представили до Дня сміху челендж «Читаємо гуморески Павла Глазового», який дуже сподобався багатьом, бо підтвердженням є те, що багато поціновувачів гуморесок Павла Глазового долучилися до цієї ідеї – челендж знайшов своє чільне місце і в програмі «Студія дня», ведучим якої є Володимир Ляпота. Бібліотекарі створили цикл відео, де гуморески читають вони самі або ж друзі і актив бібліотеки.

Не тільки позитивний настрій, а й здоровий спосіб життя – вірний шлях до здоров'я і довголіття, наголошують бібліотекарі відділу читальної зали ЦМБ. Тож наступним кроком для них став запуск ще одного челенджу до Всесвітнього дня здоров'я «Я за здорове життя!». Всім бажаючим було запропоновано взяти участь у челенджі, знявши коротке тематичне відео та виклавши його на сторінці читальної зали в Фейсбуці. Відділ технічної літератури розпочав на своїй сторінці ФБ «Весняний марафон здоров'я», під час якого знайомив підписників з рецептами підвищення імунітету.

На сторінці відділу читальної зали на ФБ було започатковано Акцію пам'яті, присвячену Дню Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні «Мій дід – Герой!». Всіх бажаючих закликали створити пост з фото або відео, супроводжуючи його відповідним хештегом. Також велася робота над челенджем «Активуй українську!».

Онлайн марафон **#75Перемога «Вишануємо піснею, віршем, спогадами»**, запущений на ФБ філією № 3, викликав одностайну позитивну реакцію та жваву участь громади нашого міста.

Філією №4 було запущено флешмоб **#clean-hands** до Всесвітнього дня гігієни рук та флешмоб до дня Матері.

Під час карантину працівниками ЦБС для дорослих було розроблено 25 віртуальних книжкових виставок, створено 45 мультимедійних презентацій для супроводу соціокультурних заходів та публікації в соцмережах. Поступово виходить на перший план і робота бібліотек у мережі Instagram.

Юнацький відділ ЦМБ на кінець періоду карантину має 260 підписників в Інстаграм. Відділ абонементу ЦМБ всього має 132 підписників, для яких підготовані та опубліковані 38 дописів на сторінці відділу. Це були: флешмоб **#bookcoverdouble**; викладка книг кременчуцьких авторів; реклама книги С. Кінга «Воно» та Г. К. Честертон «Все расследования отца Брауна», Я. Л. Вишневського «GRAND готель»; анонс чергової зустрічі групи «Синоніми»; викладка книг до Дня Перемоги над нацизмом; пости з циклу «Знайомтесь! Письменник!» - С. Бут та Андрій Любка [21].

Участь у флешмобі **#bookcoverdouble** від Нью-Йоркської публічної бібліотеки **#відтвориобкладинкукниги** значно покращила імідж бібліотеки. Вже відтворено дев'ять обкладинок книжок: «Теплі історії до шоколаду» Н.Гербіш; «Ранковий прибиральник» Ірен Роздобудько; «Дві хвилини правди» Ірен Роздобудько, «Одного разу» Ірен Роздобудько та «Меловый человек» С. Дж. Тюдор та інші.

Відділ абонементу підтримали Публічна бібліотека Нью-Йорка (США), бібліотека міста Онтаріо (Канада), бібліотека округу Дуглас (США), бібліотеки з Німеччини. А це означає, що кременчуцьких бібліотекарів тепер знають у всьому світі!

«Кременчуцькі бібліотекарі долучились до **#BOOKCOVERDOUBLE**» – так називався відеосюжет в «Кременчуцьких новинах» та стаття в

електронній версії «Кременчуцької газети» про інноваційну діяльність відділу абонементу ЦМБ. Також «Кременчуцька газета» регулярно нагадує кременчужанам про те, як бібліотекарі сумують за своїми користувачами, а користувачі – за бібліотекою. Стаття «Спраглі до читання: кременчужани вже не можуть дочекатися відкриття бібліотек» є яскравим цьому доказом.

Під час адаптивного карантину в ЦБС для дорослих активно розпочали впроваджувати в практику вуличні книжкові виставки. Коли обслуговування в бібліотеках ЦБС для дорослих проводиться в обмеженому режимі, і читальні зали практично не функціонують для громади, постає питання: як донести до цієї громади інформацію про діяльність бібліотек, про її фонди, її спроможність хоча би частково задовольнити інформаційні потреби наявних і потенційних користувачів [21].

2.3. Соціокультурний проєкт «Літературне місто»

Програмно-проєктна діяльність бібліотек в сучасних умовах розглядається як ефективний механізм розвитку творчої активності бібліотечного співтовариства, вдосконалення форм і методів соціального партнерства і залучення нових джерел фінансових коштів для розвитку бібліотек. Як варіант для реалізації зусиллями КЗК КМЦБС для дорослих пропонується соціокультурний проєкт «Літературне місто».

Проєктна робота починається із зародження цікавої ідеї в процесі вивчення регіональної (місцевої) соціокультурної ситуації.

Формулювання головної ідеї є фундаментом, на якому будується весь проєкт, підґрунтям для визначення завдань і обґрунтування бюджету. Питання, на які ми повинні відповісти, щоб позначити в заявці головну ідею проєкту:

– хто – організація (грантоотримувач) – мета діяльності, досвід, знання, ресурси;

– з ким – партнери, ініціативні групи, з якими ви будете разом виконувати проєкт;

– для кого – люди, життя яких покращиться в результаті реалізації проєкту;

– чому – проблеми, зовнішні чинники зовнішні, що перешкоджають / гальмують / або роблять негативний вплив на ситуацію;

– як – опис способів / методів вирішення проблеми;

– що відбудеться в результаті – конкретні показники того, що в результаті рішення проблеми життя цільової аудиторії покращилася;

– скільки грошей / ресурсів для цього необхідно.

Перш ніж почати розробку і здійснення ідеї необхідно проаналізувати, середовище, в якому буде проходити її реалізація. Наприклад, виникає пропозиція допомогти людям з обмеженими можливостями. Аналіз ситуації в регіоні показує наявність декількох державних і громадських організацій, що займаються подібною діяльністю. Разом з тим виявляється, що ніхто не організовує доступ інвалідів до інформації в сфері освіти і занятості. Тим самим, аналіз дозволяє правильно оцінити актуальність ідеї.

Під час розробки ідеї майбутнього проєкту необхідно враховувати наступне:

– ідея проєкту повинна відповідати пріоритетним напрямам діяльності бібліотеки;

– проєкт може стати першим кроком в становленні нового виду діяльності бібліотеки, яка затребувана суспільством. Наприклад: створення центру «Довіра» спільно з соціальною або психологічною службою; створення Театру книги; бібліотерапевтичний проєкт «Читайте і будьте здорові!» тощо;

– ідея проєкту повинна бути реальною. Вже на стадії її розробки треба визначитися з можливостями і ресурсами (кадровими, матеріально-технічними, фінансовими), які дозволять здійснити ідею.

Наступна частина – розробка проєкту, підготовка заявки. Ця робота має два етапи:

1. Планування проєкту:

- створення проєктної групи;
- визначення обов'язків і розподіл їх в проєктній групі;
- складання детального плану роботи;
- складання робочого графіка з реалізації всіх пунктів плану.

2. Оформлення проєктної документації.

Титульний лист повинен запам'ятовуватися.

Коротка анотація: містить зрозумілий і короткий опис суті заявки. На півсторінки, максимум – сторінку. Містить одне-два речення, які відповідають на питання: хто буде виконувати проєкт; чому і кому потрібен цей проєкт; що вийде в результаті; як проєкт буде виконуватися; скільки буде потрібно грошей.

Вступ: У цій частині заявки розповідається про організацію. Головне завдання – довести, що ви справді зможете із користю витратити кошти і впоратися з проєктом.

Проблема, на вирішення якої спрямовано проєкт: в цьому розділі необхідно описати, що саме спонукало вас звернутися до написання проєкту, чому цей проєкт необхідний, яку проблему він буде вирішувати, що є причиною цієї проблеми.

Цілі і завдання: дають уявлення, якими будуть підсумки виконання проєкту. Мета – це для чого виконується проєкт, вона показує сутність проблеми. Завдання – конкретний ефект, досягти якого потрібно під час виконання проєкту. Завдання – конкретні кроки із досягнення мети.

Способи досягнення мети і вирішення завдань / методи: вказуються дії і заходи, які необхідно провести для досягнення поставлених результатів і вирішення завдань.

Очікувані результати проєкту, з цього розділу повинно бути зрозуміло, чи досяг проєкт мети, і як буде контролюватися процес його виконання.

Необхідно детально описати кількісні показники, які будуть отримано в результаті виконання цього проєкту.

Поширення інформації про проєкт: опис, яким чином, за допомогою яких каналів і для кого буде поширюватися інформація про діяльність щодо проєкту і його результати.

Подальший розвиток проєкту / стійкість проєкту: опис вашого бачення розвитку проєкту після завершення фінансування, яким чином передбачається підтримка або розвиток результатів, за рахунок яких ресурсів розраховуєте зберегти і розширити досягнення цього проєкту.

Календарний план проєкту – інформація про всі заплановані заходи проєкту з конкретними термінами, відповідальними особами і результатами, які очікуються.

Виконавці проєкту: основна команда – група фахівців і організацій, які безпосередньо працюють над здійсненням проєкту в тісному контакті один з одним.

Кошторис проєкту: перелік ресурсів, необхідних для проведення планованих заходів; відповідає на питання: скільки грошей необхідно від спонсорів, з яких джерел будуть отримані основні ресурси, потрібні для виконання проєкту, і на що вони будуть витрачені.

Додатки: Не варто додавати матеріали, які не потрібні. Треба відбирати тільки найнеобхідніше: підтвердження статусу організації, поточні інформаційні матеріали: прес-релізи, статті в пресі, що мають відношення до теми проєкту, річний звіт, статистичний звіт (свідоцтво, що проблема існує), листи підтримки, резюме всіх співробітників проєкту. До заявки обов'язково додаються такі документи: копію чинного статуту, виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, копію свідоцтва про реєстрацію, копію балансу за останній звітний період, копію чинної ліцензії (для видів діяльності, що підлягають ліцензуванню), завірену копію документа, що підтверджує повноваження керівника чи іншої особи, уповноваженої підписувати угоду [31].

Проект «Літературне місто» (2024 рік)

Таблиця 2.1 – Титульний аркуш проекту

I. ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ

1.	Повна офіційна назва організації-заявника	Комунальний заклад культури Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих
2.	ПІБ, місце роботи керівника проекту	Тетяна Олексіївна Майдак, виконуюча обов'язки директора КЗК КМЦБС для дорослих
3.	ПІБ, місце роботи виконавця проекту	Людмила Володимирівна Миргородська, завідувача читальною залом КЗК КМЦБС для дорослих
4.	Адреса організації (юридична, фактична)	Вул. Європейська, 66/13, м. Кременчук, Полтавська область, 39601, e-mail: cbsbook_chz@ukr.net
5.	Банківські реквізити	Р/р UA 228201720344280001000111810 в банку УДКСУ у м. Київ
6.	Назва проекту	Літературне місто
7.	Анотація проекту	Проект передбачає створення на базі КЗК КМЦБС інформаційно-дозвілєвого центру «Літературне місто» для залучення мешканців Кременчука різного віку до читання, просування кращих зразків світової літератури і популяризації місцевих авторів. У процесі реалізації проекту заплановано реорганізацію традиційної читацької зали. У залі будуть створені тематичні зони: – читання, література на традиційних і електронних носіях; – освіти – довідкова література, електронні інформаційно-правові системи, доступ до Інтернет; – «Європейський дім» – видання на мовах ЄС; – комфортного спілкування і обміну інформацією.
8.	Термін реалізації проекту	Квітень – грудень 2024 року
9.	Бюджет проекту	181 750

II. ОПИС ПРОЄКТУ

Співробітники КЗК КМЦБС для дорослих помічають тенденцію останніх років – втрату виняткової ролі читання у жителів міста Кременчука. Таке становище в майбутньому може призвести до великих соціальних ризиків, адже читання є найважливішим способом освоєння життєво значущої інформації.

Щоб докорінно змінити ймовірні кризові явища, необхідно переосмислити організацію обслуговування користувачів в КЗК КМЦБС для дорослих, адже майбутнє бібліотеки – це не тільки робота із фондами, а й якісне забезпечення читача інформацією. І тому треба постійно прагнути бути цікавими, привабливими для користувачів і багато чого змінити в бібліотеці відповідно до потреб часу.

Більшість сучасних користувачів, перш за все, споживачі комп'ютерних продуктів, це особистості, орієнтовані на сприйняття віртуальної, а не вербальної інформації. Сьогодні їм треба, щоб інформація подавалася яскраво, динамічно, і, бажано коротко. Тому головне для бібліотеки та її співробітників зараз – привернути увагу, викликати емоційну реакцію, бажання взяти книгу в руки.

На перший план сьогодні виходить проблема організації бібліотечного простору. Сьогоднішня бібліотека покликана бути різноманітною: з «гучними» і «тихими» зонами, з відкритими просторами і відокремленими місцями відпочинку. Тому виникла необхідність переглянути організацію простору КЗК КМЦБС для дорослих, зробивши його якомога зручніше і привабливіше для користувачів. Необхідно виділити тематичні зони для читачів зі зручними меблями для відпочинку і читання: столиками, кріслами, банкетками і канапками, куточками інтелектуального відпочинку.

Отже, створена в бібліотеці «багаторівнева» модель з зонами читання, освіти, спілкування і відпочинку максимально врахує запити і інтереси читачів. Кожен користувач займе свій рівень – певну зону «розкритого» простору. Водночас зонування не матиме «жорстких» кордонів і кожен читач

за бажанням зможе вільно переходити з рівня на рівень, поки не знайде для себе найзручніше місце. Він буде із задоволенням відвідувати бібліотеку, де комфортно, затишно і сучасно не тільки завдяки інноваційним методам роботи, а й сучасному зовнішньому вигляду, внутрішньому функціональному дизайну.

Мета проєкту: створення на базі КЗК КМЦБС для дорослих інформаційно-дозвіллевого центру «Літературний місто» з зонами читання, освіти, спілкування і відпочинку жителів міста Кременчука різного віку.

Дерево цілей:

- приєднання до бібліотеки, книги і читання жителів міста Кременчука;
- популяризація творчості місцевих авторів;
- організація дозвілля користувачів;
- підвищення іміджу бібліотеки серед населення.

завдання:

1. Вивчення можливості створення інформаційно-дозвіллевого центру на базі бібліотеки.
2. Зміна візуального оформлення читального залу для створення комфортного простору, середовища для творчого, духовного розвитку особистості.
3. Надання простору для освіти, самоосвіти, спілкування і релаксації.
4. Об'єднання людей різних вікових, соціальних і національних груп для реалізації творчих здібностей.
5. Знаходження нових користувачів для залучення їх до читання і книги.

Таблиця 2.2 – Діяльність/методи/етапи проєкту

Етапи	Завдання реалізації	Заходи	Контрольні показники
I – організаційний (квітень– червень 2024)	Вивчення можливості створення інформаційно-дозвіллевого центру на базі бібліотеки	Формування команди	Угоди
		Вивчення і аналіз досвіду роботи бібліотек різних	Відбір літератури та інформації

		регіонів країни із створення аналогічних центрів і вибір найбільш прийняттого варіанту	
		Розробка структурного плану і дизайн-проекту центру	Проект
		Моніторинг цін на устаткування і меблі	Комерційні пропозиції, угоди
II – основний (липень– вересень 2024)	Зміна візуального оформлення читальної зали, створення комфортного простору, середовища для творчого, духовного розвитку особистості	Косметичний ремонт читальної зали	Угода із підрядником Акти виконаних робіт
		Придбання технічних засобів і меблів (комп'ютер, кольоровий принтер, телевізор, комп'ютерний стіл, диван, релаксаційні крісла, виставковий стелаж, підставки для CD)	Постачання устаткування і меблів
		Придбання літератури	Галузева, навчальна, довідкова література
		Організація доступу до інтернет-ресурсів вітчизняних бібліотек	Доступ для читачів
		Розташування меблів і літератури, яку було придбано	Зонування простору
		Під'єднання телевізора і комп'ютера	Акти виконаних робіт

III – заключний (жовтень– грудень 2024)	Пошук нових користувачів і залучення їх до читання книг	Презентація, розповсюдження інформації щодо діяльності центру	Публікації та виступи в ЗМІ, на сайті КЗК КМЦБС для дорослих, виконкому міської ради
	Надання простору для освіти, самоосвіти, спілкування і релаксації	Підготовка і оформлення виставок, проведення заходів, зустрічей, читацьких конференцій, презентацій, засідань клубів, семінарів	Документація, яка підтверджує проведення заходів (проекти, сценарії, паспорти заходів тощо)
	Єднання людей різних вікових, соціальних і національних груп для реалізації творчих здібностей		
	Складання звіту	Звіт	Відгуки відвідувачів

Таблиця 2.3 – Заплановані результати проєкту

№ з/п	Найменування заходу	Кількісний результат	Якісний результат
1. Реорганізація читальної зали в інформаційно-дозвіллєвий центр «Літературне місто»			
1.1.	Косметичний ремонт	Фарбування стін, видалення радіаторів, заміна лінолеуму	Привабливий образ бібліотеки
2. Придбання технічних засобів			
2.1.	Комп'ютер	1	Якісне проведення заходів
2.2.	Телевізор	1	
2.3.	Кольоровий принтер	1	
3. Придбання меблів			
3.1.	Стіл для комп'ютера	3	Створення зручного, комфортного
3.2.	Стелаж виставковий	3	
3.3.	Стелаж настінний	1	

3.4.	Диван		зонованого простору для освіти і відпочинку
3.5.	Релаксаційні крісла	2	
3.6.	Підставка для CD дисків	2	Вільний доступ до електронних видань
4.	Комплектування фонду новою літературою	100 екземплярів	Задоволення інформаційних потреб користувачів

Таблиця 2.4 – Календарний план реалізації проєкту

№ з/п	Назва заходів	Відповідальні за виконання	Термін виконання
Організаційна робота			
1.	Підготовка і оформлення проєкту	Миргородська Л. В.	Лютий-березень
2.	Визначення місця організації інформаційно-дозвілєвого центру	Миргородська Л. В. Майдак Т. О.	Лютий-березень
3.	Розробка дизайн-проєкту	Миргородська Л. В.	Квітень
4.	Косметичний ремонт	Миргородська Л. В.	Червень-серпень
5.	Комплектування фонду літературою	Миргородська Л. В. Герасименко О. М.	Липень-жовтень
	Організація передплати на електронні книги	Миргородська Л. В. Герасименко О. М.	Липень-жовтень
6.	Придбання комфортних і спеціалізованих меблів	Миргородська Л. В. Майдак Т. О.	Червень-серпень
7.	Обладнання сучасним технічним устаткуванням	Миргородська Л. В. Майдак Т. О.	Серпень-вересень
8.	Розташування меблів, під'єднання техніки	Миргородська Л. В.	Вересень
Масова робота			
1.	Організація діяльності клубу «Від серця до серця»	Миргородська Л. В.	Січень-травень, вересень-грудень
2.	Проведення занять із комп'ютерної грамотності для літніх людей	Миргородська Л. В. Тищенко А. В.	Вересень-грудень
3.	Конкурс «Найбільш читаюча школа»	Миргородська Л. В.	Лютий-листопад

4.	Підготовка учасників до конкурсу юних читців «Полтавська класика»	Миргородська Л. В.	Лютий-травень
5.	Міський конкурс поетів «Віршований лист Кременчуку» (до Дня міста)	Миргородська Л. В. Майдак Т. О. Олексієнко М. П.	Лютий-травень
6.	Заходи, присвячені 30-тиріччю Незалежності	Миргородська Л. В. Іваненко І. А.	Протягом року
7.	Перегляд кінофільмів	Іваненко І. А.	Вересень-грудень
8.	Організація зустрічей з відомими і цікавими людьми	Майданевич І. М.	Лютий-листопад
9.	Проведення тестувань і тренінгів із профорієнтації	Іваненко І. А.	Березень-травень; Жовтень-грудень
10.	Міжнародний конкурс буктрейлерів «У кадрі книга»	Миргородська Л. В. Майданевич І. М. Олексієнко М. П.	Липень-листопад
11.	Конференція «Наддніпрянина»	Миргородська Л. В. Майдак Т. О. Олексієнко М. П.	Листопад
12.	Майстер-класи	Миргородська Л. В.	Лютий-травень; Вересень-грудень
13.	Створення екскурсійного маршруту «Кременчук літературний»	Миргородська Л. В. Майданевич І. М.	Березень-червень
Інформаційна робота			
1.	Організація тематичних книжкових виставок на актуальні теми, події, що відбуваються в місті та країні	Миргородська Л. В. Тищенко А. В.	Червень-грудень
2.	Цикл виставок «Щоб пам'ятали» (присвячені пам'яті письменників, уродженців Полтавщини)	Миргородська Л. В. Тищенко А. В.	Протягом року
3.	Підбирання матеріалу для видання творів кременчуцьких авторів	Майданевич І. М.	Лютий-травень
4.	Індивідуальне консультування під час пошуку необхідної інформації у різноманітних джерелах що є в центрі	Миргородська Л. В. Тищенко А. В.	Червень-грудень

5.	Підготовка матеріалів для розміщення в ЗМІ та на сайті КЗК КМЦБС для дорослих	Миргородська Л. В. Тищенко А. В.	Червень-грудень
Методична робота			
1.	Видання методичного посібника із краєзнавства	Олексієнко М. П.	Листопад
2.	Творчий звіт	Миргородська Л. В.	Грудень

Партнери із реалізації проєкту:

- Кременчуцька міська рада;
- управління культури і туризму виконавчого комітету Кременчуцької міської ради;
- Спілка літераторів Кременчука «Славутич»;
- заклади освіти м. Кременчука.

Таблиця 2.5 – Бюджет проєкту. Кошторис витрат

№ з/п	Стаття витрат	Загальна сума витрат
1	Адміністративні та інші прямі витрати	92 750
2	Устаткування і супутні витрати	89 000
	Разом	181 750

Таблиця 2.6 – Стаття «Адміністративні та інші прямі витрати»

№ з/п	Стаття витрат	Сума витрат
1.	Адміністративні та інші прямі витрати	
1.1.	Передплата на мобільну бібліотеку	25 000
1.2.	Фарба для принтера	2 250
1.3.	Папір	500
1.4.	Будматеріали	40 000

1.5.	Праця волонтерів (ремонт, проведення заходів)	10 000
1.6.	Видання збірки праць авторів, уродженців Полтавщини	15 000
	Разом	92 750

Таблиця 2.7 – Бюджет проєкту.

Стаття «Устаткування та супутні витрати»

№ з/п	Стаття витрат	Сума витрат
2.	Устаткування	
2.1.	Література	25 000
2.2.	Стелаж для виставок 3×3 500	10 500
2.3.	Стелаж настінний 1 шт.	2 500
2.4.	Диван 1 шт.	11 000
2.5.	Релаксаційні крісла 2×3 750	7 500
2.6.	Стіл для комп'ютера 3×2 000	6 000
2.7.	Підставка для CD дисків 2×750	1 500
2.8.	Комп'ютер 1 шт.	10 000
2.9.	Телевізор 1 шт.	15 000
	Разом	89 000

Таблиця 2.8 – Реквізити організації

РЕКВІЗИТИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Повна назва організації	Комунальний заклад культури Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих
МФО	820172
ЄДРПОУ	05464069
Юридична адреса	м. Кременчук, вул. Європейська,

	66/13
Поштова адреса (місце знаходження)	м. Кременчук, вул. Європейська, 66/13
Телефон	+38 (05366)5-64-45
Електронна адреса	cbsbook_chz@ukr.net
Керівник (посада)	Виконуюча обов'язки директора Тетяна Олексіївна Майдак
Головний бухгалтер	Перерва Тетяна Петрівна
Найменування банку	УДКСУ у м. Київ
Розрахунковий рахунок	UA 228201720344280001000111810

Новостворений інформаційно-дозвілєвий центр «Літературне місто» – це, в першу чергу, нові можливості для користувачів бібліотеки, це розширення спектру і сфери традиційних послуг бібліотеки, забезпечення комплексного обслуговування населення міста.

Висновки до розділу 2

На етапі формування інформаційного суспільства бібліотеки набувають ще більшого значення та стають одним із його базових елементів. Для бібліотечного співтовариства в цілому, і для Кременчуцької міської централізованої бібліотечної системи зокрема, постало завдання вирішення широкого кола питань пов'язаних з впровадженням у життя цифрової техніки і цифрових технологій. У цифровому середовищі бібліотека повноцінно функціонує, вона стала відцифрованим цілим, а бібліотекар – інформацієзнавцем.

Соціокультурну діяльність бібліотек можна розглядати як продуманий процес долучення людини до різноманітних культурних надбань людства,

компонент соціокультурної системи українського суспільства, один із важливих елементів реалізації державної політики у сфері культури.

Під час карантинних заходів бібліотекарі ЦБС для дорослих виконували свої професійні обов'язки цілком задовільно, реалізували плани своїх структурних підрозділів в частині, яка не пов'язана з безпосереднім обслуговуванням користувачів в бібліотеці.

Карантин відкрив для бібліотекарів нові грані професії, надав нові можливості, а головне – дав зрозуміти, наскільки необхідна бібліотека своїм користувачам та, відповідно, наскільки затребувані послуги бібліотеки громадою міста. Для багатьох містян саме віддалене спілкування з бібліотекою стало чи не єдиною розрадою під час самоізоляції. А бібліотекарі з відповідальністю поставилися до нових завдань та неочікуваних викликів, виконуючи функцію психологів, радників та добрих друзів. Все це допомогло знизити градус психологічної напруги, яка неминуче зростає під час вимушеної ізоляції в суспільстві.

ВИСНОВКИ

Сучасна бібліотека – це культурно-інформаційний центр, система зберігання, упорядкування, надання інформації. Бібліотека тісно пов'язана з культурною, соціально-економічною, політичною сферами життя. Суспільство формує цей соціокультурний інститут, диктуючи йому свої вимоги. Тут проходить циркуляція знань і розгортається широкий суспільний діалог. Соціокультурним спільнотам, що розрізняються за політичними, економічними, соціальними та іншими ознаками відповідають різні типи бібліотеки, здатні задовольнити їхні особливі запити.

Еволюція бібліотек як установ із надання соціальних послуг показує, що не книжкові заходи активно використовуються бібліотеками як для підвищення своєї привабливості у населення, так і для створення приводів для знайомства з бібліотекою, опосередкованого залучення до читання, створення моделі бібліотеки як культурного центру місцевої громади.

Однак водночас сама ідея – формування бібліотеки як установи з широким комплексом інформаційних послуг – залишається стабільно актуальною.

Можливе руйнування бібліотечної системи внаслідок закриття бібліотек, втрати їх статусу і функцій, погіршення фінансування витрат на бібліотечний розвиток є однією із загроз настання гуманітарної катастрофи. А це означає, що країна, область позбудеться потужного ресурсу культурного розвитку і центру культурного діалогу. Подібні побоювання не безпідставні.

Так, в публікаціях дослідників розвитку ринку праці професію бібліотекаря (поряд з іншими професіями) часто зараховують до категорії застарілих і таких, що мають тенденції до зникнення.

Головна причина цього старіння пов'язується з тотальним оцифруванням бібліотек, що забезпечить можливість доступу до будь-якої інформації в будь-якій точці світу.

Водночас, роботодавці відзначають навички, які найважливіші для працівників бібліотек майбутнього:

- вільне володіння англійською та знання другої мови, розуміння національного і культурного контексту країн-партнерів, розуміння специфіки роботи галузі в інших країнах;
- навички міжгалузевої комунікації (розуміння технологій, процесів і ринкової ситуації в різних суміжних і несуміжних галузях);
- клієнтоорієнтованість (орієнтованість на потреби користувача), вміння працювати з запитамі споживача;
- вміння управляти проєктами і процесами;
- робота в режимі високої невизначеності і швидкої зміни умов завдань (вміння оперативно вирішувати питання, реагувати на зміну умов роботи, розподіляти ресурси і управляти своїм часом);
- здатність до художньої творчості, наявність розвиненого естетичного смаку;
- програмування ІТ-рішень (управління складними автоматизованими комплексами, робота зі штучним інтелектом);
- вміння працювати з колективами, групами та окремими людьми; системне мислення (вміння визначати складні системи і працювати з ними);
- бережливе виробництво, управління виробничим процесом, засноване на постійному прагненні до усунення всіх видів втрат, що передбачає залучення до процесу оптимізації бізнесу кожного співробітника і максимальну орієнтацію на споживача;
- екологічне мислення.

Тобто, в подібній ситуації мова може і повинна йти про мобільне реагування бібліотек на мінливі реалії часу, про самоадаптацію до майбутнього. У цій ситуації, навіть якщо знімається питання про пошук і доступ до інформації, але зростає потреба в її ефективному освоєнні в суспільстві знань. І, отже, саме робота з людьми стає центром роботи сучасних бібліотек.

Випускова робота присвячена акцентуванню уваги на розгляд бібліотеки як модератора різноманітності і стратегічного суб'єкта культурних змін, який здійснює активний вплив на різні соціокультурні середовища і нові культурні локуси.

Позначена проблема, яку ми розв'язували під час виконання роботи, була наведена в трьох головних напрямках:

1. Змістовно-ідеологічне: власне, позначення позицій бібліотеки як суб'єкта культурних змін. На наш погляд, саме ситуація культурного розмаїття, яка є актуальним маркером розвитку сучасної культури, стимулює пошук ініціативних суб'єктів-модераторів, які можна вважати суб'єктами культурної політики.

2. Концептуально-технологічне: визначення базових принципів здійснення модерації в діяльності бібліотек. Під час роботи були виділені напрями розвитку бібліотеки як модератора інформаційно-культурного простору регіону; обґрунтовано стратегічні пріоритети реалізації суб'єктно-модеруючої ролі бібліотеки в регіональній культурній політиці.

Під час виконання роботи розроблено концепцію бібліотеки як ресурсного центру розвитку інтелектуально-креативного потенціалу регіону; виділені ефективні стратегії і моделі взаємодії бібліотеки з аудиторією і партнерами в контексті реалізації суб'єктної ролі.

Підсумовуючи, ми можемо зробити такі висновки.

1. Бібліотека, як і раніше відіграє значну роль у культурному житті суспільства. Її статус як культурного, духовного, інтелектуального центру досить високий. Він підтримується здебільшого завдяки кваліфікованій, професійній роботі співробітників бібліотек, а також завдяки самому змістовно-смысловому ядру функціонування установи.

2. Попри те, що популярність читання втрачає позиції в порівнянні з іншими формами проведення вільного часу, а традиційна книжкова культура знаходиться в конкурентному стані з електронно-віртуальними аналогами, книга як і раніше залишається ціннісно наповненим феноменом, що

асоціюється з розвитком, моральністю, ерудицією. Уявити сучасний культурний ландшафт міста без бібліотеки неможливо.

3. Однак сучасна українська бібліотека схильна до небезпеки символічного старіння на тлі галопуючих темпів прогресу і наддинамічних змін, ототожнюючись, скоріше, із закладом – зберігачем традиції, ніж з сучасним інтелектуально-креативним центром моделювання і випередження соціокультурних запитів аудиторії.

4. Високий рівень суспільної лояльності до бібліотеки, очевидна соціокультурна значимість і авторитетність цієї інституції дають їй потужний імпульс для перетворення. Питання в тому, куди саме і як цей імпульс спрямувати.

5. Різноманітною є і сучасна аудиторія, реальна або потенційна для бібліотеки: з різним рівнем і якістю запитів, «вхідними» знаннями і потребами, з різним інтелектуальним і духовним досвідом та ін. І орієнтація виключно на підготовлений і обмежений сегмент – це ізоляційна стратегія, що не вписується в наявний тренд на різноманітність. Користувачі досить чітко висловлюють думку про те, що роль бібліотеки значно ширше, вона полягає в реалізації не тільки освітніх, просвітницьких, але і виховних завдань, у перетворенні бібліотеки в центр значущих подій і акцій регіонального культурного життя.

Саме тому для бібліотеки важливо враховувати якісні параметри соціально-демографічного портрета читача – і того, хто вже став їм, і того, кого можна назвати «випадковим гостем», і того, хто ще не переступав поріг бібліотеки.

Але цей «крок назустріч» аудиторії може стати ефективним під час переосмислення місії сучасної бібліотеки, кореляції її з актуальними соціокультурними умовами і процесами дійсності. Необхідно визнати, що світ змінився, а разом з ним повинна і змінитися і бібліотека – не втрачаючи безцінного досвіду і професіоналізму, але збагачуючи його, поповнюючи новаціями та сучасними досягненнями, враховуючи тренди останнього часу.

Бібліотеці варто ефективніше і сміливіше вбудовуватися в актуальні соціокультурні умови, в тому числі з надання та отримання послуг, в умовах жорсткої конкурентної боротьби і різних формах її ведення, не втрачаючи водночас свою головну місію, адресовану духовному становленню людини. Людське суспільство як надзвичайно складна суспільна система, яка переживає різні критичні періоди і чутлива до різноманітних, навіть найменших коливань, може змінитися і зробити історичний вибір під впливом будь-якої «випадковості», якою може стати навіть окрема людина з її певними уявленнями. Звідси випливає висновок про доленосний характер активності кожного учасника книжкового процесу, кожного фахівця книжкової справи.

Усвідомлення значущості власної професійної ідеології, формування гуманістичних і науково обґрунтованих уявлень про читача дозволить не тільки зрозуміти сьогодення, а й наблизити краще майбутнє, рухаючись до ідеалу, який важко досягти: читачу як центру книжкового Всесвіту.

У першій третині ХХІ століття, в ситуації об'єктивного падіння попиту на традиційні бібліотечні послуги, створюючи для населення нестандартні приводи для відвідування бібліотеки, її співробітники реалізують сучасне міжнародне розуміння ролі бібліотеки як «громадського місця», де створюється можливість для людей вступати в неформальні контакти, забезпечується їх комфортне спілкування і задовольняється, притаманна сучасній дійсності, установка на розмаїття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башун О. В. Трансформація універсальної бібліотеки як культурно-інформаційного центру регіону : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2001. 18 с.
2. Бережна К. С. Публічні бібліотеки України: вектори модернізації в українському суспільстві: дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків, 2018. 232 с.
3. Бібліотека як безпечне місце : методичні поради бібліотекарям зі створення безпечного простору в бібліотеках / уклад. Л. Лугова ; бібліогр. О. Сачинська ; Goethe-Institut Ukraine, ВГО Українська бібліотечна асоц. Електрон. вид. Київ : УБА, 2022. 42 с.
4. Бурміс І. В. Формування моделі публічної бібліотеки в умовах об'єднаних територіальних громад півдня України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 12–20.
5. Вилегжаніна Т. І. Трансформація функцій публічних бібліотек у реаліях сьогодення. *Бібліотечна планета*. 2018. № 1. С. 4–5.
6. Вилегжаніна Т. Соціальне спрямування діяльності публічних бібліотек України. Регіональний аспект. *Бібліотечна планета*. 2016. № 4. С. 4–6.
7. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ: Академперіодика, 2014. 362 с.
8. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Модернізаційна стратегія розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери. *Бібліотечний вісник*. 2012. № 5. С. 8–19.
9. Воскобойнікова-Гузєва О. Нова парадигма взаємодії бібліотеки і науки у цифрову епоху. Рец. на кн. Копанєва В. О. Бібліотека в середовищі

- цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія : монографія / наук. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2020. С. 45-48.
10. Гарагуля С. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 6. С. 17–23.
 11. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11.
 12. Добровольська В.В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні: **монографія** / Вікторія Добровольська ; М-во культури та інформаційної політики України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – Київ : НАКККиМ, 2020. – 352 с. : ISBN 978-966-452-305-6.
 13. Добровольська В.В. Пугач Л.Ю. Впровадження інновацій у роботу публічних бібліотек з громадськістю. Культурні та мистецькі студії XXI століття : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 10 листопада 2022 р.). Київ : НАКККиМ, 2022, С. 72-73.
 14. Дубровіна Л. А. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України. Рукописна та книжкова спадщина України. 2020. Вип. 25. С. 290-309. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2020_25_21 (дата звернення: 04.05.2024).
 15. Дубровіна Л.А. Національні книжкові та рукописні фонди – як джерело міжрегіональної інтеграції в епоху цифрового суспільства. Інформаційно-культурне забезпечення інтеграції регіонів України: монографія / кер, кол. О. Онищенко. Київ, 2018. С. 160–190.
 16. Жукова В. Трансформація бібліотеки в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 3. С.3–6.
 17. Кабінет Міністрів України Розпорядження від 23 березня 2016 р. № 219-р Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого

- розвитку України”: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/219-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.05.2023).
18. Каліберда Н., Бровкін А., Формування та використання бібліотечно-інформаційних ресурсів: традиції і інновації. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 6. С. 7–10.
 19. Коржик Н. А. Бібліотеки України як центри національного спротиву. *Вісник ХДАК*. 2022. Вип. 62. С. 41–49.
 20. Крат М., Софій О. Реформування системи публічних бібліотек України в контексті децентралізації. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/11/Bibliotek-A5-4mm-prew.pdf> (дата звернення: 29.04.2021).
 21. Кременчуцька міська централізована бібліотечна система для дорослих. Офіційний сайт. URL: <http://cbsbook.com.ua/> (дата звернення: 14.04.2021).
 22. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31.
 23. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 38–44.
 24. Кузьменко О. Сучасні тенденції розвитку бібліотек як соціокультурних центрів. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі*: мат. III Міжнар. наук. конф., 14–16 трав. 2020 р. Київ, 2020. С. 28–30.
 25. Кулик Є. Формування віртуального бібліотечного простору для бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва. *Вісник Книжкової палати*, 2014. № 12. С. 28-31.

26. Кунанець Н. Е., Пристай М. Р. Роль бібліотек у забезпеченні інформаційної безпеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 5–10.
27. Кучерова О. М. Формування бібліотечного простору: соціокультурний підхід. *Вісник ХДАК*. 2009. Вип. 24. С. 164–172.
28. Кучерук О.А., Караман С. О., Караман О. В. Науково-освітні електронні бібліотеки у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 152–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_65_3_14 (дата звернення: 09.01.2023).
29. Лобузін І. В. Формат наукових методаних CERIF як базова структура управління науковою інформацією / Іван Володимирович Лобузін / Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями: матеріали між нар. наук. конф. (Київ, 5-7 жовт. 2021 р.) / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. Б-к України. Київ, 2021. С. 175-177.
30. Лобузін І. В. Цифрові бібліотекарі доби е-науки та семантичних веб-технологій. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 6. С. 18–24.
31. Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія / Іван Лобузін ; відп. ред. В. А. Широков ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – 216 с.
32. Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В. Бібліотека цифрового суспільства в забезпеченні системної підтримки наукових досліджень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 5–12.
33. Мар'їна О. Ю. Адаптація бібліотек до цифрового простору: переосмислення соціальних змін. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/916> (дата звернення: 11.01.2023).

34. Маслова М. Бібліотеки: трансформація. URL: <https://kmb.s.ua/ua/article/biblioteki-transformaciya> (дата звернення: 02.05.2023).
35. Матвієнко О., Цивін М. «ІТ-бібліотекарі»: пошук шляхів інноваційності, трудової мобільності чи зміна ціннісних орієнтирів професії? *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 3. С. 25–29.
36. Матвійчук О. Є. Закономірності розвитку бібліотек як соціокультурних центрів в Україні. URL: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/283-zakonomirnosti-rozvitku-bibliotek-jak-sotsiokulturnihsentriv-v-ukrayini.html>. (дата звернення: 14.03.2021).
37. Назаровець С. Бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 5. С. 3-14.
38. Онищенко О. Адаптація бібліотек до «життя в цифрі». *Бібліотечний вісник*. 2020. № 1. С. 3-8.
39. Онищенко О. Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 4. С. 3-9.
40. Пастушенко О. В. Бібліотека як комунікаційна установа в інформаційному просторі та розвиток функцій ресурсної бази науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 1. С. 16–24.
41. Пелецишин А. М., Добровольська В. В., Трач О. Р., Тимовчак-Максимець О. Ю. Особливості інформаційних технологій в бібліотечній справі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 4. С. 14–21.
42. Попик В. Стратегія розвитку бібліотечної сфери та пріоритети формування національного науково-інформаційного простору. *Бібліотечний вісник*. 2015. №5(229). С. 3–9.
43. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.95 № 33/95-ВР. Редакція від 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 29.04.2024).

44. Про інформацію : Закон України від 02.10.92 № 2658-ХІІ. Редакція від 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 29.04.2024).
45. Прокопенко Л. С. Міжнародні бібліотечні організації у системі професійної комунікації фахівців. *Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 13 листоп. 2014 р. Київ, 2014. С. 316–322.
46. Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е., Добровольська В. В. Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек технічних закладів вищої освіти України в умовах карантину та воєнного стану: порівняльний аналіз. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 57–65.
47. Сидоренко Т. Перспективні напрями розвитку культурно-просвітницької діяльності публічних бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 1 С. 88–92.
48. Сисова Ю. В. Бібліотечний фандрайзинг під час війни: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 30–34.
49. Слободяник М. С. Бібліотека. Документ. Комунікації : вибрані праці. Київ : Ліра-К, 2010. 308 с.
50. Чередник Л.А. Сучасні аспекти інформаційного забезпечення бібліотек. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32(71).№5. Ч. 2. 2021. С. 182-186.
51. Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України: дис.канд. наук із соц. комунікацій / Харківська державна академія культури. Харків : ХДАК, 2016. 220 с.
52. Шемаєва Г. В., Грабар Н. Г. Проектно-орієнтоване професійне спілкування як умова розвитку бібліотечного комунікативного

- середовища. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 5–11.
53. Яворська Т. М., Щусь Н. Б. Формування медіа- та інформаційної грамотності у публічних бібліотеках Австралії та Фінляндії. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 38–46.
54. Balog K. P. Erasmus + Projekt European Information Science Education: Encouraging Mobility and Learning Outcomes Harmonization (EINFOSE). *EUCLID Newsletter*. 2017. Т. 35. Рр. 11–12.
55. Cherednyk, L., Dobrovolska, V., Hunchenko, Y. Modern Library as a Socio-Cultural Space. 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities, SCIA 2022; Lviv; Ukraine; 20 October 2022. С. 83-93. ISSN: 16130073.
56. Dobrovolska V. (2024). Documentation and registration of damages and destructions of cultural heritage objects during the armed aggression of Russia against Ukraine. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20(1), 82-87
Journal homepage : <https://bdi.com.ua/en/journals/journal>
57. Dobrovolska Viktoriya, Kalinina-Symonchuk Yuliia. Criteria and priorities for selecting objects of historical and cultural documentary heritage for digitization. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2020. Вип. 25. С. 310–323.
58. Nataliia Kunanets, Viktoriya Dobrovolska, Natalia Filippova & Parviz Kazimi (2020). Biobibliographic data repository of documentary cultural heritage. Proceedings of the XV-th International Scientific and Technical Conference "CSIT'2020. Computer Science and Information Technologies". Zbarazh Castle, Ukraine, 23–26 September, 2020, pp. 221–225.
59. Nataliia Kunanets, Viktoriya Dobrovolska, Natalia Filippova, Luybov Dubrovina et al. (2021). Designing the Repository of Documentary Cultural Heritage. In: Shakhovska N., Medykovskyy M. (eds) *Advances in Intelligent*

Systems and Computing V. CSIT 2020, vol 1293, pp. 1034–1044. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-63270-0_70

60. Oksana Tymovchak-Maksymets, Mykhailo Klymash, Viktoriya Dobrovolska, Kateryna Molodetska, Oleksandr Markovets Review of Definition “Consumer Experience” and its Qualities // Proceedings of the 2nd International Workshop on Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks (COAPSN-2020), Lviv, Ukraine, May 21, 2020, Pp. 318–331. – URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2616/paper27.pdf>
61. Pugach, L. (2024). Information and library services for library users: Innovative approaches and vectors modifications. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20(2), 68-80. <https://doi.org/10.63009/lrsi/2.2024.68>
62. Zhinan Wu, Jia Feng Public libraries in the modern public cultural service system *Journal of library science in China*. 2015. Vol. 7. P. 234–235.